

Cynigion ar
gyfer
Strategaeth
Datblygu
Economaidd
Genedlaethol

Proposals for a
National
Economic
Development
Strategy

Dogfen Ymgynghori

A Consultation Document

Cynnwys

Rhagair

- 1. Rhagarweiniad
- 2. Y Gymru Gyfredol
- 3. Y Weledigaeth
- 4. Targedau
- 5. Adnoddau Dynol
- 6. Busnes A Menter
- 7. Mentrau Sectorau
- 8. Amgylchedd Cystadleuol
- 9. Datblygiad Integredig
- 10. Gweithredu

Contents

- Foreword
- 1. Introduction
- 2. Wales Now
- 3. The Vision
- 4. Targets
- 5. Human Resources
- 6. Business And Enterprise
- 7. Sector Initiatives
- 8. A Competitive Environment
- 9. Integrated Development
- 10. Implementation

Rhagair

Gwahoddiad

Mae'r ddogfen hon yn ffrwyth gwaith helaeth gan y Tasglu Ewropeaidd, sef partneriaeth gyhoeddus, preifat a gwirfoddol a benodwyd fis Hydref diwethaf gan yr Ysgrifennydd Gwladol ar y pryd i baratoi cyngor i'r Cynulliad Cenedlaethol ar sut y gall Cymru wneud y defnydd gorau o raglenni newydd y Cronfeydd Strwythurol Ewropeaidd i'w lansio yn 2000.

Gofynnwyd i'r bartneriaeth lunio set gynhwysfawr o gynigion i'w hystyried gan y Cynulliad yn Hydref 1999. I helpu i gyflawni hyn, mae'n dymuno annog sylwadau yn ystod y deufis nesaf oddi wrth yr ystod ehangaf posibl o gyrff, cymunedau ac unigolion ledled Cymru fel na chaiff unrhyw fuddiannau eu hanghofio wrth lunio'i gynlluniau.

Paratowyd tair dogfen er mwyn helpu i roi ffocws i'r drafodaeth.

- mae'r Strategaeth Datblygu Economaidd Genedlaethol ar ei ffurf ddrafft yn asesu rhai o'r materion allweddol sy'n wynebu Cymru a'r polisau y gellir eu datblygu i fynd i'r afael hwy;
- mae'r Ddogfen Raglennu Sengl ar gyfer Amcan Un yn ymdrin yn benodol phroblemau'r Gorllewin a'r Cymoedd;
- mae Rhaglen Weithredol Amcan 3 yn ymdrin pholisau o ran addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Mae'n benodol i'r Dwyrain ond, pan geir cytundeb arnynt, byddai'r polisau hyn yn cael eu haddasu fel fframwaith ar gyfer gweithredu ym mhob rhan o Gymru.

Gwaith ar droed yw'r dogfennau hyn, nid diweddglo. Dyma wahoddiad i chi i gyfrannu a rhoi eich sylwadau cyn y dyddiad cau ar 15 Medi 1999. Gallwch wneud hynny naill ai drwy un o'r cyrff sy'n bartneriaid, fel a nodir ar y rhestr ar gefn y ddogfen hon (T.38) neu drwy gysylltu'n uniongyrchol :

Stuart Mackinnon
Ysgrifenyddiaeth y Tasglu Ewropeaidd
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Parc Cathays
Caerdydd CF10 3NQ

Ffn: 01222 826089 (Ffacs: 01222 823257) E-bost: stuart.mackinnon@wales.gsi.gov.uk

Y Tasglu Ewropeaidd
14 Gorffennaf 1999

1 Rhagarweiniad

- 1.1 Y Strategaeth Datblygu Economaidd Genedlaethol fydd y cyfrwng ar gyfer pennu'r blaenoriaethau strategol ar gyfer polisau a rhaglenni economaidd y Cynulliad. Mae gan y Cynulliad gyfle unigr yw i gymryd y rhaglenni a etifeddwyd ganddo, ynghyd chyfraniad arwyddocaol y cronfeydd Ewropeaidd newydd, a'u llunio i greu effaith gyson a chydunol ar ein ffyniant yn y dyfodol.
- 1.2 Mae Ewrop yn cynnig cyfle i gyflawni lefelau newydd o ffyniant yng Nghymru gyfan. Mae'r polisau a'r blaenoriaethau allweddol a amlinellir yma yn canolbwyntio ar fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd unigryw ar gyfer datblygu yn ystod y cyfnod 2000-2010. Bydd rhaglenni gweithredu ar wahn yn rhoi manylion am y camau penodol angenrheidiol i weithredu rhaglenni Ewropeaidd mewn ardaloedd penodol yng Nghymru.
- 1.3 Mae statws Amcan Un ar gyfer Cymoedd y De ac ochr Orllewinol Cymru yn cynnig y lefelau uchaf o gymorth yr UE i ranbarthau y mae eu datblygiad yn ymlusgo y tu l i'r gweddill. Anelir Amcan Dau tuag at ardaloedd trefol a gwledig mewn anhawster ac sy'n dioddef newid cymdeithasol-economaidd. Bydd yn gweithredu mewn rhannau o'r Dwyrain. Bydd Amcan Tri yn darparu fframyn cyfeirio a chyllid gan yr UE ar gyfer datblygu adnoddau dynol ledled Cymru i helpu i addasu a moderneiddio polisau addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Bydd yna gronfeydd ar gyfer amaethyddiaeth a datblygu gwledig yn ogystal phedair Menter Gymunedol arbennig yn cynnig posibilrwydd cyllid pellach ar gyfer cydweithredu rhyng-ranbarthol (INTERREG), ardaloedd gwledig (LEADER), adfywiad trefol (URBAN) a chyfleoedd cyfartal (EQUAL).
- 1.4 Rhaid anelu at gyflymu twf economaidd cynaliadwy a gwella ansawdd bywyd holl bobl Cymru. Ni ellir cyflawni hyn ond drwy gydweithio mewn partneriaeth glos a chanolbwyntio ar y materion a fydd yn gwneud gwir wahaniaeth. Bydd trefnu bod cronfeydd digonol ar gael ar gyfer y prif faterion yn golygu gwneud dewisiadau anodd - ni ellir cefnogi popeth. Mae arnom angen eich sylwadau chi i helpu'r Cynulliad i ddod i benderfyniad.

Y Tasglu Ewropeaidd
Gorffennaf 1999

2 Y Gymru Gyfredol

2.1 Mae datblygu cynaliadwy i Gymru'n golygu cymryd ymagwedd strategol at yr economi a fydd yn mynd i'r afael 'r anafanteision cymdeithasol a wynebwr gan lawer, yn cryfhau ein hansawdd amgylcheddol ac yn rhoi busnesau mwy cystadleuol a chynhyrchiol i ni yn sgil hynny. Ceir adolygiadau o'n perfformiad presennol yn yr adran hon.

Yr Economi a Chyflogaeth

2.2 Y broblem sylfaenol yw'r bwlch parhaus a sylweddol rhwng lefelau ffyniant yng Nghymru o'u cymharu 'r Deyrnas Unedig a gweddill Ewrop.

Yn ystod y 25 mlynedd diwethaf, mae'r economi yng Nghymru, ar y cyfan, wedi symud ochr yn ochr 'r DU ond o sylfaen isel iawn, ond yn ddiweddar mae'r bwlch wedi lledu. 82% yn unig o gyfartaledd yr UE yw Cynnyrch Mewnwladol Crynswth y pen Cymru bellach. Y diagnosis yw bod cyfran rhy fach o boblogaeth Cymru mewn swydd a bod llai o gynhyrchiant ymhlith y rhai sy'n gweithio.

2.3 Mae cyfraddau diweithdra Cymru wedi bod yn uwch na chyfartaledd y DU am y rhan fwyaf o'r ganrif hon. Serch hynny, nid yw hyn yn cynnwys yr "economaidd anweithredol", y gall niferoedd sylweddol ohonynt - o dan yr amgylchiadau cywir - fod yn gyfranogwyr gwerthfawr yn y farchnad lafur. Mae'r gyfradd gyflogaeth yng Nghymru bob amser wedi bod yn llawer is na'r DU ac mae'r gwahaniaeth bellach gymaint ag y bu yn nechrau'r 1970au.

2.4 Mae cynhyrchiant isel yn ogystal chyflogau isel yn tueddu i adlewyrchu cyfuniad swyddi, yn hytrach na chynhyrchiant isel mewn swyddi cywerth. Mae Cymru'n dibynnu'n fawr ar weithgareddau twf araf ac mae iddi gyfran rhy fach o'r sectorau sy'n tyfu'n gyflymach ac yn nodweddiadol o economau mwy cynyddol.

2.5 Mae gweithgynhyrchu yng Nghymru wedi rhagori ar berfformiad y DU, gyda rhyw 30% o ran CMC yn erbyn 22% yn y DU a chan ddarparu rhyw 200,000 o swyddi. Mae sectorau megis dur, cydrannau moduro ac electroneg yn gystadleuol iawn. Mae buddsoddwyr o'r tu allan wedi bod yn ddylanwad mawr, a bellach yn cyflogi traean o'r gweithlu gweithgynhyrchu ac yn gwneud cyfraniad sylweddol at allbwn, incwm a swyddi. Rhaid diogelu ac atgyfnerthu'r llwyddiant calonogol hwn o ran gweithgynhyrchu. Serch hynny, mae'r sector gweithgynhyrchu ar y cyfan yn dal yn araf o ran twf ac ni ellir disgwyl iddo roi'r hwb ar gyfer newid bob yn gam y mae ar Gymru ei angen ar gyfer creu cyfoeth.

2.6 O ran gwasanaethau hefyd, caiff Cymru ei chynrychioli'n gryf mewn meysydd megis iechyd ac addysg, gweinyddu cyhoeddus a chyflogaeth mewn amddiffyn a fydd yn parhau i gynnig ffynhonnell werthfawr o swyddi. Serch hynny, nid yw Cymru wedi perfformio gystal yn y sectorau cyflymach o ran twf megis gwasanaethau masnachol. Gwasanaethau ariannol a busnes sydd ar flaen y gad gyda busnes yn cyflogi rhyw 100,000 o bobl ond mae'r sector yn cyfrannu'n llai, fel cyfran, at yr economi yng Nghymru nag yn unman arall ac mae'r tl yn gymharol lai. Petai'r lefelau cyflog a maint cymharol y sector gwasanaethau ariannol a busnes yng Nghymru yr un faint chyfartaledd y DU, ci'r bwlch cynhyrchiant gyda gweddill y DU ei leihau'n sylweddol.

2.7 Rhaid i gwmnau bach a chanolig Cymru fod yn ffocws i'r ymdrech enfawr sy'n ofynnol i arallgyfeirio'r economi i sectorau twf sy'n ychwanegu mwy o werth, i greu busnesau newydd ac ehangu busnesau sydd eisoes yn bodoli ac i sicrhau mwy o swyddi a rhai sy'n talu'n well ar gyfer gweithlu sy'n prysur ehangu. Nid yw'r sector MBCh mewn sefyllfa dda ar hyn o bryd i gymryd y rl flaenllaw. Mae gan Gymru 17% yn llai o gwmnau y pen na gweddill y DU a 24% yn llai o gwmnau ag o leiaf un gweithiwr. Mae cyfradd geni busnesau newydd hefyd yn ymlusgo. 8% yn unig o gyfanswm y stoc yw cofrestriadau TAW newydd yng Nghymru o'i gymharu ag 11% ar gyfer y DU gyfan. Mae'n ymddangos bod cyfuniad o ffactorau cefndirol yn atal Cymru rhag cynhyrchu llif iach o fentrwyr llwyddiannus. Pan gnt eu sefydlu, mae cwmnau bach yn tueddu i barhau'n fach.

2.8 Mae yna wendidau eraill. Gwelir bod MBCh yng Nghymru yn buddsoddi llai nag unman arall o ran cyfalaf dynol a ffisegol ac yn ymwneud yn llai masnach ryngwladol. Ar y cyfan Cymru sy'n gwario lleiaf o holl ranbarthau'r DU o ran ymchwil a datblygu.

Gwahaniaethau Rhanbarthol

2.9 Cafwyd mwy a mwy o wahaniaethau yng Nghymru a rhaid i'r cynlluniau ar gyfer datblygu fod yn sensitif i'r gwahaniaethau sydyn yn rhanbarthol ac yn lleol o ran rhagolygon strwythur economaidd a thwf.

2.10 Yn y Dwyrain, mae'r perfformiad economaidd ar y cyfan yn dilyn lefelau'r UE ond mae hyn yn cuddio gwahaniaethau arwyddocaol o fewn y rhanbarth. Mewn ardaloedd trefol a gwledig, mae yna ardaloedd o amddifadedd a thlodi difrifol yn dal i fodoli gyda diweithdra'n uwch na'r cyfartaledd ymhlith pobl ifanc, lefelau uchel o anfonlonrwydd a diweithdra tymor hir. Yn y Gorllewin a'r Cymoedd, 71% yn unig o gyfartaledd yr UE yw'r CMC y pen. Mae Cymoedd y De, sy'n gymharol lwyddiannus mewn gweithgynhyrchu ond yn wan yn y sectorau gwasanaethau, yn dal yn llun llwm o economi sy'n tanberfformio, cyfraddau isel o ran gweithgarwch economaidd, lefelau uchel o salwch, tai mewn cyflwr gwael a chyrhaeddiad isel o ran addysg.

2.11 Mae ardaloedd gwledig Cymru'n dioddef o broblemau arbennig yn sgil dir ywiad hir-dymor amaethyddiaeth, poblogaeth fach a gwasgaredig, mynediad gwael o ardaloedd trefol a phoblogaeth gymharol hen. Mae yna broblemau amlwg o dan-gyflogaeth a "thlodi cyflogedig" yn bennaf oherwydd incwm isel, cyflogaeth achlysurol, tymhorol a rhan-amser.

Pobl

2.12 Ceir cyswllt anorfod rhwng cynnydd economaidd a datblygiad cymdeithasol a chymunedol. Incwm teuluol yng Nghymru yw'r isaf mewn unrhyw ranbarth ym Mhrydain Fawr ac mae cyfran yr incwm o fudd-daliadau nawdd cymdeithasol yn uwch.

2.13 Mae llawer gormod o bobl ifanc ac oedolion yng Nghymru yn methu gwireddu eu gwir botensial. Bydd dros 10% o ddisgyblion yn ymadael 'r ysgol heb unrhyw gymwysterau TGAU a rhyw 370,000 o oedolion o oedran gweithio heb unrhyw gymwysterau. Mae gan dros 20% o'r boblogaeth sydd o oedran gweithio fedrau rhifedd isel ac mae gan un ym mhob chwech fedrau darllen isel. Ar y cyfan, mae Cymru ar ei hl hi o'i chymharu ag ardaloedd eraill yn y DU a chystadleuwyr dros y mr wrth ddatblygu medrau sylfaenol a chanolradd.

2.14 Gwelir bod mwy o bwysau wedi'u rhoi ar rai cymunedau ac unigolion, ac mewn ardaloedd trefol a gwledig, mae yna grynoadiadau uchel o hyd o ddiweithdra a than-gyflogaeth, tai mewn cyflwr gwael, mynediad ac amgylchedd gwael. Yn ogystal chyrhaeddiad isel o ran addysg, mae yna lefelau uchel o droseddau ac anfonlonrwydd ymhlith pobl ifanc. Mewn rhai ardaloedd, mae cylch o amddifadedd parhaus a dieithrwch cymdeithasol wedi datblygu ac mae diffyg gwaith a medrau isel wedi dod yn batrwm cyfarwydd. Mae lefelau lles economaidd a chymdeithasol hefyd yn cael effaith ar iechyd. Mae disgwyliad oes yng Nghymru ryw 3 neu 4 blynedd yn llai na'r gorau yn Ewrop ac mae canran llawer uwch o bobl yn adrodd salwch tymor hir cyfyngus nag ym Mhrydain Fawr yn gyfan.

2.15 Mae cyfraddau gweithgarwch economaidd isel yn faich arwyddocaol ychwanegol. Heb gynnwys myfyrwyr, dywed tua 120,000 o bobl sydd o oedran gweithio yng Nghymru eu bod yn dymuno cael eu cyflogi ond bod amgylchiadau personol yn eu hatal rhag chwilio am swydd neu rhag bod ar gael i weithio. Pobl canol oed o gefndir gwaith bn braich ag ychydig gymwysterau a lefelau uchel o salwch hir-dymor yr adroddwyd amdano eu hunain yw'r rhain yn bennaf. Mae'r grwp hwn wedi cynyddu dros amser sy'n adlewyrchu galw prin iawn am lafur gan y grwp oedran a medrau hwn.

2.16 Dwysheir y problemau hyn gan yr anghysondebau cyfle amlwg sy'n eithrio grwpiau ac unigolion penodol o'r economi prif-ffrwd ac yn eu hatal rhag gwireddu eu gwir botensial. Nid yn unig y mae'r rhain yn cynnwys y rhwystrau sy'n wynebu dynion a merched ond hefyd gwahaniaethu ar sail tarddiad hiliol neu ethnig, crefydd neu gred, anabledd, oedran neu duedd r ywiol. Bydd mynd i'r afael 'r achosion hyn ac achosion eraill o anweithgarwch yn hanfodol i sicrhau bod yr economi a'r farchnad lafur yng Nghymru yn gweithio'n gywir.

Isadeiledd

2.17 Mae ansawdd isadeiledd yn darparu sylfaen bwysig ar gyfer twf ac adfywiad economaidd. Yng Nghymru, er gwaethaf buddsoddiad sylweddol yn gyhoeddus ac yn breifat yn y gorffennol, mae yna fylchau sylweddol o hyd yn narpariaeth ac ansawdd yr isadeiledd sydd ar gael i fusnesau a chymunedau, yn enwedig y canlynol:

- mae buddsoddiad arwyddocaol mewn isadeiledd trafnidiaeth wedi helpu twf economaidd yn y De-ddwyrain a'r Gogledd-ddwyrain. Mae angen i ni edrych i gael gweld a allai gwelliannau tebyg yn y Gorllewin ac yn y Cymoedd fod yr un mor fanteisiol.
- mae llawer o'r isadeiledd rheilffyrdd presennol ar gyfer cludiant teithwyr a nwyddau wedi dyddio ac yn gweithredu hyd eithaf neu y tu hwnt i'w allu. Mae angen hefyd wella mynediad i gefnogi buddsoddiad pellach ym mhorthladdoedd a meysydd awyr Cymru yn ogystal throsi mwy o ffyrdd yn rheilffyrdd;
- bydd y twf cyflym o ran defnyddio Technolegau Gwybodaeth a Chyfathrebu yn sylfaenol i'r strategaeth. Bydd angen buddsoddiadau ychwanegol yn yr isadeiledd telathrebu, yn enwedig ar y lefel leol;
- mae ar fusnes angen cyflenwadau fforddiadwy a dibynadwy o ynni. Bydd y strategaeth yn gofyn am adolygiad o'r dewisiadau ar gyfer gwella'r gallu mewnwladol yng Nghymru, gan gynnwys ffynonellau ynni adnewyddadwy;
- mewn rhai ardaloedd, nid yw'r farchnad yn creu digon o'r tir, y safleoedd a'r eiddo y mae eu hangen ar gyfer datblygu. Gall costau uchel adfer tir hefyd rwystro buddsoddiadau.

2.18 Gall datblygu isadeiledd beri effeithiau amgylcheddol uniongyrchol ac anuniongyrchol arwyddocaol. Bydd angen cynllunio, dylunio a rheoli isadeiledd ynghyd chymau lliniaru cadarnhaol yn synhwyrol, er mwyn cadw'r ymyrraeth i isafswm ac i ddiogelu cynefinoedd. Dylid dilyn yr arferion amgylcheddol gorau wrth ddatblygu isadeiledd hanfodol.

Yr Amgylchedd

2.19 Mae treftadaeth naturiol, adeiledig a diwylliannol Cymru ymhlith asedau mwyaf Cymru, i'w diogelu a'u meithrin fel prif benderfynyddion ansawdd bywyd y rhai sy'n byw ac yn gweithio yng Nghymru.

2.20 Mae ansawdd tirlun Cymru yn eithriadol o uchel, ac mae buddsoddiadau enfawr mewn clirio tir segur wedi helpu i symud etifeddiaeth gweithgarwch diwydiannol y gorffennol. Erbyn hyn, mae angen diogelu'r amgylchedd rhag mwy o broblemau cyfoes:

- mae newid yn yr hinsawdd ac asideiddio yn parhau i niweidio bywyd gwyllt, ac mae ansawdd aer wael mewn ardaloedd trefol a gwledig yn parhau i effeithio ar iechyd pobl ac ansawdd bywyd mewn cymunedau;
- mae llygriad dyfroedd croyw a dyfroedd arfordirol o amryw o ffynonellau yn niweidio bywyd gwyllt a buddiannau economaidd, tra bo'r galw am ddwr a thynnu dwr yn effeithio ar yr amgylchedd naturiol;
- mae pwysau datblygu'n bygwth tir luniau, gan gynnwys tiroedd afonol, gwlyptiroedd a chynefinoedd arfordirol;
- mae swm y gwastraff domestig a diwydiannol yn bygwth yr amgylchedd a gall hefyd fod yn aneffeithlon yn economaidd.
- colledion mawr o ran cynefinoedd a bywyd gwyllt ar ffermdiroedd, oherwydd arferion amaethyddol a gorbori, a phroblemau tebyg mewn dyfroedd croyw ac o amgylch arfordir Cymru.

2.21 Mewn llawer ardal, bydd cryfhau ansawdd yr amgylcheddau presennol yn nodwedd ganolog ar y strategaeth economaidd yn gyffredinol. Bydd camau effeithiol i fwyhau'r amgylchedd hefyd yn cynnwys defnydd mwy effeithlon ar adnoddau naturiol, cadw

3 Y Weledigaeth

3.1 Rhaid defnyddio cyllid Ewropeaidd i greu newid sylweddol yn yr economi a fydd yn lledu ffyniant ledled Cymru, yn codi CMC cyffredinol ac yn cyflwyno datblygu cynaliadwy.

Erbyn 2010, yr ydym am weld economi Cymreig newydd wedi'i seilio ar y canlynol:

- lefelau medrau uchel a phriodol;
- lefelau uwch o gyfranogiad;
- cynrychiolaeth gadarn yn y sectorau sy'n tyfu;
- arloesedd;
- diwylliant o allforio;
- gwerth ychwanegol;
- swyddi o ansawdd uchel;
- amgylchedd naturiol o'r ansawdd orau;

Rhaid i'r trawsnewid economaidd hwn godi lefelau cyflogaeth a gweithgarwch, codi enillion, a chodi ansawdd bywyd, iechyd a chyfleoedd i bawb.

Egwyddorion

3.2 Dylai rhaglenni i ddatblygu'r strategaeth barchu'r canlynol:

- rl hanfodol camau cydategol mewn polisi cymdeithasol, addysg ac iechyd;
- gwerth buddsoddi mewn pobl, yr amgylchedd a diwylliant;
- pwysigrwydd busnes fel darparwyd y ffyniant y gellir seilio gwell ansawdd bywyd arno;
- anghenion cymunedau a grwpiau o dan anfantais
- pwysigrwydd blaenoriaethau eglur a phartneriaeth effeithiol

Amcanion

3.3 Dyma brif amcanion y strategaeth:

- codi CMC Cymru yn nes at lefelau'r DU ac Ewrop

- codi perfformiad rhanbarthau lleiaf cyfoethog Cymru yn nes at berfformiad y goreuon

Blaenoriaethau

3.4 Er mwyn cyflawni amcanion y lefel uchaf, mae angen blaenoriaethu'r camau sydd i'w cymryd:

- cryfhau adnoddau dynol, gan alluogi mwy o bobl i gymryd rhan yn y gweithlu a chodi medrau'r rhai sydd eisoes yn gweithio
 - symud cydbwysedd economi Cymru er mwyn:
 - ffafrio'r sectorau sy'n tyfu
 - cynyddu stoc busnesau bach
 - codi cystadleurwydd a chynhyrchiant y busnesau sydd eisoes yn bodoli drwy
 - gynyddu nifer y cwmnau sy'n allforio
 - cynyddu Y a D a'r defnydd o Dechnoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu
 - datblygu ein cryfderau economaidd, diwylliannol, artistig ac amgylcheddol
 - cefnogi'r cymunedau llai ffodus a grwpiau o dan anfantais a sicrhau bod cyfleoedd cyflawn ar gael iddynt.
-
-

4 Targedau

4.1 Rhaid seilio amcanion ar dargedau a dangosyddion clir y gall pawb fesur cynnydd yn eu herbyn. Mae angen cael hierarchaeth eglur o dargedau a dangosyddion cysylltiedig, gan gysylltu'n uniongyrchol ag amcanion strategol a chan fwydo drwodd i raglen o weithgarwch Ewropeaidd a domestig.

4.2 Cyflwynir cynigion terfynol yn hydref 1999 yng ngoleuni'r ymgynghori. Fframwaith posibl i'w ystyried yw'r canlynol.

Targedau Strategol

CMC

CMC y pen yng Nghymru i gyrraedd :

- 84% o gyfartaledd y DU erbyn 2002
- 87% o gyfartaledd y DU erbyn 2006
- 90% o gyfartaledd y DU erbyn 2010

CMC y pen yn y Gorllewin a'r Cymoedd i gyrraedd :

- 75% o gyfartaledd y DU erbyn 2002
- 78% o gyfartaledd y DU erbyn 2006
- 81% o gyfartaledd y DU erbyn 2010

4.3 Mae'r targedau hyn yn ymestynol iawn. I gyrraedd 90% o gyfartaledd y DU, byddai rhaid i Gymru dyfu 0.78% yn gyflymach na chyfradd twf y DU dros y cyfnod - sef cynnydd o dros draean ar gyfradd twf cyfartalog tymor hir Cymru. Byddai'n rhaid i dwf yn y Gorllewin a'r Cymoedd fod llawer yn uwch na'r gyfradd ddiweddar er mwyn cau'r bwlch perfformiad gyda'r Dwyrain.

4.4 Bydd ar berfformiad economaidd Cymru ar y lefel hon angen mwy o bobl mewn gwaith yn ogystal mwy o gynhyrchiant gan y rhai hynny sydd mewn gwaith. Byddai codi un o'r ddau hyn i gyfartaledd y DU yn mynd y rhan fwyaf o'r ffordd i gyflawni'r targedau. Yn y tymor byr, mae'n fwy tebygol y gellir cyflawni hyn drwy gael y rhai nad ydynt yn gweithio i mewn i waith. Er hynny, mae ffyniant tymor hir yn galw am greu sylfeini economi mwy cynhyrchiol. O fewn y fframwaith cyffredinol yr ydym yn cynnig y targedau cysylltiedig canlynol. Byddem yn croesawu'n benodol sylwadau ar y cydbwysedd rhwng mwy o bobl mewn gwaith a gwelliannau mewn cyfraddau twf cynhyrchiant.

Targedau Cysylltiedig

Swyddi

Swyddi ychwanegol net yng Nghymru i gynyddu:

- **40,000 erbyn 2002**
 - 34,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - 6,000 yn y Dwyrain
- **48,000 pellach erbyn 2006**
 - 38,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - 10,000 yn y Dwyrain
- **48,000 pellach erbyn 2010**
 - 38,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - 10,000 yn y Dwyrain

Anweithgarwch

Cyfanswm anweithgarwch y rhai sydd o oedran gwaith a diweithdra i ostwng:

- **25,000 erbyn 2002**
 - 25,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - yn y Dwyrain bydd cynnydd yn y boblogaeth yn cydbwyso'r twf mewn swyddi i raddau helaeth
- **32,000 pellach erbyn 2006**
 - 28,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - 4,000 yn y Dwyrain
- **32,000 pellach erbyn 2010**
 - 28,000 yn y Gorllewin a'r Cymoedd
 - 4,000 yn y Dwyrain

Cyfleoedd Cyfartal

Codi cyfranogiad gwaith menywod, dynion, lleiafrifoedd ethnig, pobl anabl, grwpiau eraill o dan anfantais a'r anweithredol yn nes at gyfartaledd y DU:

- % o gyfartaledd y DU erbyn 2002
- % o gyfartaledd y DU erbyn 2006
- % o gyfartaledd y DU erbyn 2010

Dylai enillion yr un grwpiau hefyd symud yn nes at gyfartaledd y DU:

- x% o gyfartaledd y DU erbyn 2002
- y% o gyfartaledd y DU erbyn 2006
- z% o gyfartaledd y DU erbyn 2010

[Y targedau i'w cytuno yng ngoleuni astudiaethau sylfaenol]

Cynhyrchiant

CMC am bob un a gyflogir yng Nghymru i gynyddu:

Cedwir cyfraddau twf cynhyrchiant ar lefelau'r DU

- Bydd cynnydd mewn swyddi gwerth ychwanegol uwch yn cydbwyso cynhyrchiant is y swyddi newydd a lenwir gan y rhai nad oeddent yn rhan o'r farchnad waith o'r blaen.

Targedau Canolradd

Bydd Dangosyddion canolradd yn helpu i bwysu a mesur cynnydd polisau a rhaglenni. Argymhellir gwaith pellach yn y meysydd canlynol:

- MEDRAU
 - NIFEROEDD MBCh
 - ALLFORION MBCh
 - ARLOESED
 - GWERTH YCHWANEGOL
 - GWELLIANT AMGYLCHEDDOL
 - DATBLYGU ADNODDAU DYNOL
 - DATBLYGU CYMUNEDOL
-
-

5 Adnoddau Dynol

5.1 Mae ffyniant y dyfodol yn dibynnu ar r yddhau menter pobl Cymru eu hunain, gan fuddsoddi yn eu gwybodaeth a'u medrau er mwyn iddynt gyflawni eu gwir botensial.

5.2 Craidd y strategaeth yw creu economi seiliedig ar wybodaeth a fydd yn golygu cr yfhau adnoddau dynol, cynyddu lefel cyrhaeddiad mewn addysg a hyfforddiant, ehangu mynediad i'r farchnad lafur a gwella medrau'r rhai hynny sydd eisoes yn gweithio.

Dysgu Gydol Oes

5.3 Y polisi Cenedlaethol yw creu cymdeithas sy'n dysgu trwy Ddysgu Gydol Oes, lle mae pawb yn disgwyl dysgu a gwella eu medrau trwy gydol eu bywydau a hynny fel mater o drefn. Mae'r Strategaeth Ddysgu ar gyfer Cymru yn seiliedig ar well mynediad i wybodaeth a darpariaeth, cyfranogiad ehangach, targedau newydd ar gyfer dysgu, a chydweithrediad cryfach. Bydd cynnydd sylweddol yn y niferoedd fydd yn cyfranogi o addysg a hyfforddiant gyda darpariaeth ariannol ar gyfer lleoedd ychwanegol mewn Addysg Bellach ac Uwch a Chronfeydd Mynediad newydd i gefnogi myfyrwyr mewn prifysgolion a cholegau. Bydd cynlluniau Datblygu Dysgu Gydol Oes yn cael eu gweithredu gan bartneriaethau ar lefel leol.

5.4 Bydd tair menter bwysig yn atgyfnerthu'r rhaglen. Bydd y Grid Cenedlaethol ar gyfer Dysgu newydd yn sicrhau bod gan athrawon yng Nghymru amrediad ehangach nag o'r blaen o ddeunyddiau addysgol at eu defnydd, yn ogystal 'r TCG ddiweddaraf i'w galluogi i gael mynediad i'r deunyddiau hynny. Bydd y Brifysgol i Ddiwydiant, partneriaeth sector preifat/cyhoeddus, yn ecsbloetio TCG er mwyn cynnig cyfleoedd dysgu newydd a chost-efeithiol. Bydd yn galluogi dysgwyr i gael medrau newydd yn y gweithle, yn y cartref neu mewn canolfannau dysgu lleol. Bydd wedi'i chynllunio i ymateb i anghenion medrau diwydiant ac anghenion rheoli cwmnau bach. Ochr yn ochr 'r rhain, bydd y Coleg Digidol newydd yn datblygu cryfderau Cymru o ran cynhyrchu ar gyfer y radio a'r teledu er mwyn hyrwyddo dysgu o bell. Rhaid i'r strategaeth atgyfnerthu'r mentrau hyn.

Sefydliadau

5.5 Bydd diwygiadau addysgol yn ei gwneud yn ofynnol i sicrhau cyflwyniad o ansawdd uchel ynghyd thargedau ymestynnol yn ein hysgolion. Gall y strategaeth hyrwyddo mentrau a fydd yn helpu i gynyddu perfformiad.

5.6 Rhaid cael cysylltiadau cryfach rhwng busnes ac addysg. Rhaid cymryd camau cadarnhaol er mwyn cefnogi ac ehangu'r cwricwlwm trwy ddatblygu cyrsiau, deunyddiau a mecanweithiau seiliedig ar dechnoleg sydd yn annog plant i ddysgu'r medrau busnes priodol. Bydd cysylltiadau "mentoriaid" diwydiannol, a phrofiad gwaith priodol, yn hanfodol i lwyddiant yr ymagwedd hon, a rhaid cael cefnogaeth a hyfforddiant gweithredol i athrawon.

5.7 Bydd medrau a dealltwriaeth wrth weithredu TCG yn hanfodol mewn gwaith a bydd yn trawsnewid dysgu ac addysgu mewn ysgolion. Bydd y Grid Cenedlaethol ar gyfer Dysgu yn cael ei ymestyn i dechnoleg newydd mewn ysgolion. O fewn ychydig flynyddoedd, rhagwelir :

- y bydd pob athro sydd newydd gymhwyso yn gallu defnyddio TCG i safon orfodol;
- dylai pob ysgol, coleg, prifysgol a llyfrgell, a chynifer o ganolfannau cymunedol ag y bo modd fod yn gysylltiedig 'r Grid;
- dylai'r rhan fwyaf o bobl sy'n gadael ysgol fod dealltwriaeth dda o TCG;

- o dylai Cymru fod yn ganolfan ragoriaeth yn natblygu deunyddiau meddalwedd rhwydwaith ar gyfer addysg.

Mae lledaenu arloesedd yn gyflym yn ein hysgolion yn flaenoriaeth allweddol.

5.8 Bydd sefydliadau eraill yn gwneud cyfraniad hanfodol:

- o mae'r sector Addysg Bellach gyda bron 200,000 o gofrestriadau yn cynnwys mwy na thraean o bobl ifanc 16 ac 17 oed ond mae tua 80% o fyfyrwyr y sector yn oedolion. Mae gan y sector rî sylweddol i'w chyflawni i leihau dieithrwrch cymdeithasol, targedu cefnogaeth ar gyfer y rhai sydd o dan anfantais a gwella cyflogadwyedd;
- o mae mwy na hanner y myfyrwyr mewn Addysg Uwch yn fyfyrwyr hyn amser llawn neu yn rhai sy'n astudio'n rhan-amser. Anogir y sector, sydd sefydliadau o bwys byd-eang, i sicrhau gwell cydbwysedd o gyfranogiad o'r holl grwpiau mewn cymdeithas ac i gynnig darpariaeth ehangach i wasanaethu poblogaeth o ddysgwyr gydol oes sy'n amrywio'n gynyddol.

5.9 Ond mae datblygu cyfalaf dynol yn mynd y tu hwnt i'r hyn sy'n digwydd yn y sefydliadau dysgu neu yn y gweithle. Gall gwirfoddoli ymarferol hefyd wneud cyfraniad sylweddol. Mae ar bobl o bob math angen cerrig camu a llwybrau cynnydd tuag at hyfforddiant ac addysg. Mae angen symbyliad oddi mewn i'r gymuned ei hun. Yn fwy na hynny, gall pobl sy'n byw ac yn gweithio mewn ardaloedd sydd o dan anfantais gymdeithasol ac economaidd elwa yn arbennig o gefnogaeth genhadol, ac o fentrau Cymunedol. Gallant elwa hefyd o'r gydnabyddiaeth bod gwerth gwirioneddol, yn nhermau addysg, hyfforddiant neu'r ddau, i'r hyn y maent yn ei wneud i ddatblygu a chynnal eu cymunedau.

5.10 Mae ehangu cyfranogiad mewn dysgu, fel cam cyntaf tuag at addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth, yn golygu cyrraedd y bobl hynny sydd yn lleiaf tebygol o fanteisio ar gyfleoedd confensiynol. I lawer o bobl, gwaith gwirfoddol yw'r cam cyntaf. Bydd sefydliadau gwirfoddol a chymunedol yn gatalyddion ar gyfer cynnydd a dylid rhoi symbyliad strategol newydd i'w gwaith i gyflwyno rhaglenni cost-effeithiol, o ansawdd.

5.11 GWEITHREDU:

- hyrwyddo datblygiad cyflym y Brifysgol i Ddiwydiant a'r Coleg Digidol;
- atgyfnerthu targedau addysg a hyfforddiant cenedlaethol;
- cefnogi cysylltiadau cryfach rhwng busnesau ac ysgolion
- atgyfnerthu'r Grid Cenedlaethol ar gyfer Dysgu gydag offer a hyfforddiant TCG i athrawon a disgyblion.
- cefnogaeth ar gyfer dysgu anffurfiol trwy weithgareddau gwirfoddol a chymunedol.

Cyflogadwyedd

5.12 Mae lleihau'r gwastraff enfawr o adnoddau dynol trwy ymdrech ddwys a pharhaus i godi lefelau cyfranogiad yn y farchnad lafur, helpu'r rhai hynny sy'n dioddef oherwydd diweithdra neu sydd mewn perygl o fod yn ddi-waith a mynd i'r afael ag achosion anweithgarwch, yn flaenoriaeth allweddol.

5.13 Mae bygythiad diweithdra a dieithrwrch cymdeithasol yn dechrau yn yr ysgolion. Rhaid i'r strategaeth gefnogi ymagweddau arloesol at atal anniddigrwydd, sy'n arwain at bobl ifanc yn gadael yr ysgol heb fedrau na chymwysterau. Rhaid helpu ysgolion i nodi'r rhai hynny sydd mewn perygl a dylid cynnig darpariaeth arbennig er mwyn annog y rhai hynny yr effeithir arnynt i barhau 'u haddysg neu eu hyfforddiant.

5.14 Mae cymorth i'r di-waith yn ganolbwynt i amrywiaeth o weithgareddau sy'n rhan o raglen O Les i Weithio y Llywodraeth. Y Fargen Newydd yw'r brif raglen, sy'n darparu cymorth uniongyrchol i grwpiau targed ac yn cynnig cymysgedd o gymorth, cyngor ac arweiniad ynghyd chysfleoedd am swyddi a hyfforddiant. Bydd Parthau Cyflogi a 'Single Focused Gateway' yn ychwanegu ymhellach at y cymorth sydd ar gael.

5.15 Fodd bynnag, er gwaethaf llwyddiant y rhaglenni prif ffrwd, mae angen gwneud mwy i fynd i'r afael 'r problemau sy'n

unigryw i Gymru. Er enghraifft, yn arbennig ar lefel leol, mae tystiolaeth o'r angen am newid yn y cymorth sydd ar gael i grwpiau cleient penodol. Mae angen arolwg manwl er mwyn nodi gwendidau yn y ddarpariaeth bresennol a'r posibilrwydd ar gyfer ychwanegu gwerth at y gwasanaethau sydd ar gael.

5.16 Ond mae angen i'r ymdrech fynd ymhellach na hyn os yw amcanion y strategaeth am gael eu sylweddoli. Mae angen gweithredu er mwyn cynyddu hyder, medrau a chymhelliant yr holl bobl sy'n ddi-waith. Yn benodol, dylai grwpiau targed gynnwys:

- y rhai hynny sydd mewn perygl o gael eu gwneud yn ddi-waith, os ydynt wedi derbyn hysbysiad diswyddo neu beidio;
- y rhai hynny sy'n ddi-waith, boed wedi eu cofrestru yn ddi-waith ai peidio.

5.17 Er y bydd y rhan fwyaf o bobl sy'n dod yn ddi-waith yn dod o hyd i swydd mewn cyfnod gweddol fyr, mae rhai grwpiau sy'n fwy tebygol o fod yn ddi-waith am gyfnod hir gan syrthio i fagl y budd-daliadau. Mae'r rhain yn cynnwys pobl sydd heb fedrau na chymwysterau diweddar, er bod grwpiau gwan eraill megis gweithwyr dros dro, gweithwyr tymhorol, gweithwyr achlysurol neu weithwyr rhan-amser a'r rhai hynny yr effeithir arnynt gan arwahanrwydd gwledig. Rhaid llunio camau priodol. Rhaid gwella cyflogadwyedd pobl ifanc trwy ddarparu'r medrau sylfaenol ac allweddol y mae cyflogwyr yn gofyn amdanynt. Hefyd, rhaid iddynt gael llwybr tuag at gael medrau uwch er mwyn addasu i newidiadau economaidd a thechnolegol. Er hynny, mae anweithgarwch economaidd a medrau sydd wedi colli eu defnyddioldeb yn broblemau sy'n effeithio yn benodol ar oedolion a gweithwyr hyn. Mae mesurau cyflogadwyedd dwys fel rhan o ymagwedd ataliol yn hanfodol ar gyfer y grwpiau hyn sy'n ffurfio cyfran sylweddol o'r rhai sy'n anweithgar.

5.18 Hefyd, mae'n rhaid canolbwyntio blaenoriaeth ar helpu'r rhai sydd wedi bod yn ddi-waith ers amser hir i ailsefydlu. Yn unigol, mae gan y rhain gyfres o anghenion ac amgylchiadau unigryw sy'n galw am ddarpariaeth arbennig i hwyluso trawsnewidiad llwyddiannus i fywyd economaidd a chymdeithasol llawn. Mae angen ystyried eu hanghenion hwy, ynghyd ag anghenion y rhai hynny nad ydynt wedi eu cofrestru yn ddi-waith, ond sy'n anweithgar yn economaidd, yn unigol.

5.19 GWEITHREDU:

- helpu'r rhai hynny sy'n debygol o adael yr ysgol heb gymwysterau;
- ystyried cynnydd gwerth-ategol ar gyfer rhaglenni diweithdra'r brif ffrwd;
- nodi a helpu'r rhai hynny sydd mewn perygl o gael eu diswyddo;
- cymorth ar gyfer y rhai hynny sy'n ddi-waith, boed wedi eu cofrestru ai peidio;
- cymorth unigol ar gyfer y rhai sydd wedi bod yn ddi-waith dros gyfnod hir a'r rhai sy'n anweithgar yn economaidd.

Cyfle Cyfartal a Chynhwysiant Cymdeithasol

5.20 Cynyddodd Cytundeb Amsterdam 1997 gwmpas polisau cyfle cyfartal yr UE, gan ymestyn yr egwyddorion i gynnwys gwahaniaethu yn seiliedig ar darddiad hiliol neu ethnig, crefydd neu gredo, anabledd, oedran neu dueddiad rhywiol. Argymhellir y dylai'r strategaeth hon ddilyn yr un egwyddorion. Yng Nghymru, gall yr iaith fod yn faes arall lle mae angen gofalu sicrhau cydraddoldeb triniaeth.

5.21 Canlyniad anghydraddoldeb yw creu rhwystrau strwythurol ac o ran agwedd sy'n effeithio ar y gallu i gyfranogi mewn gweithgareddau cymdeithasol-economaidd ac sy'n cyfyngu ar y medrau a'r talentau sydd ar gael. Y mae'n achos pwysig o raddfeydd cyfranogiad isel.

5.22 Mae cyfraddau gweithgarwch economaidd ar gyfer y grwpiau hyn sydd o dan anfantais yn is na'r cyfartaledd ac mae merched, Cymry Cymraeg, a phobl anabl yn benodol wedi eu tan gynrychioli fel entrepreneuriaid.

5.23 Mae gwahaniaethu ar sail rhyw yn fwy amlwg yng Nghymru nag yn y DU yn gyffredinol, gyda merched wedi eu cr ynhoi i grwp llai o sectorau gwaith ac yn bennaf mewn gwaith chyflogau isel, a statws isel. Yn ychwanegol, mae lefelau darpariaeth gofal plant yng Nghymru ymysg yr isaf yn y DU.

5.24 Mae camau i gael gwared ar rwystrau i addysg, hyfforddiant, cyflogaeth a bod yn entrepreneur ar gyfer yr holl grwpiau sydd o dan anfantais, ac i gynyddu eu henillion posibl, yn hanfodol ar gyfer adfywio economaidd. Dylai gwaith pellach fod ar droed i ddadansoddi gwahanol anghenion a chyfleoedd grwpiau cleient penodol er mwyn rhoi rhaglenni gweithredu effeithiol a phenodol ar waith.

5.25 Mae angen ymdrin gweithgarwch economaidd, anghydraddoldeb a ffurfiau eraill ar ddieithrwch cymdeithasol ar lefel leol iawn. Mae cymunedau unigol ar draws Cymru yn wynebu problemau gwahanol iawn sydd mewn llawer o achosion yn cael eu gwaethgu gan isadeiledd cymdeithasol a ffisegol. Yn yr ardaloedd yr effeithiwyd arnynt waethaf, mae cylch o amddifadedd a dieithrwch cymdeithasol cynyddol yn datblygu sy'n effeithio nid yn unig ar bobl ifanc, ond hefyd ar grwpiau o bobl ganol-oed y mae'r rhan fwyaf ohonynt wedi symud allan o'r farchnad lafur. Mae'r problemau yn waeth ar gyfer y rhai hynny y mae cael mynediad i ddysgu, gwaith a gwasanaethau yn aml yn anos beth bynnag. Yn aml, nid yw'r gwasanaethau prif ffrwd wedi'u targedu'n dda at y bobl hyn

5.26 Y nod yw torri'r cylch o amddifadedd a dieithrwch yn y cymunedau a'r grwpiau targed mwyaf amddifad. Y prif gl yw ail-intigreiddiad i fywyd economaidd prif ffrwd. Er hynny, efallai bydd angen amrediad o weithgareddau canolradd i hwyluso hyn. Mae'n rhaid cymryd camau cadarnhaol er mwyn darparu cydraddoldeb mewn hyfforddi, cyflogaeth a chyfleoedd gwirfoddol. Rhaid datblygu strategaethau gyda ffocws eglur ar anghenion penodol y bobl a'r lleoedd yr effeithir mwyaf arnynt, maen rhaid bod cefnogaeth ar gael i'r sefydliadau hynny sy'n fwyaf agored i'r rhai sy'n fwyaf tebygol o elwa. Dylai hyfforddiant, cefnogaeth a chymorth ariannol fod ar gael i helpu grwpiau cynyddu cymhwysedd yn y gymuned.

5.27 Mewn nifer o ardaloedd, mae creu a datblygu busnesau cymunedol yn gwneud cyfraniad cynyddol i'r economi. Mae gan yr 'economy cymdeithasol' rîl allweddol wrth gyflwyno cyfleoedd newydd y tu allan i'r brif farchnad. Mae'n cyfuno gweithgarwch economaidd dibenion cymdeithasol, ac yn cyfrannu'n uniongyrchol at greu cyflogaeth a thwf economaidd. Gall mentrau cymunedol hefyd ddarparu hyfforddiant a datblygiad personol i alluogi unigolion i gynyddu eu potensial. Fel arfer, mae'r economi cymdeithasol wedi'i yrru gan sefydliadau nad ydynt am wneud elw, sydd 'u gwreiddiau mewn cydymddibyniaeth, gyda chefnogaeth y sectorau cyhoeddus a phreifat. Dylai cefnogi datblygiad busnesau dichonadwy ffurfio rhan o ymagwedd gynhwysfawr at ddatblygiad cymunedol.

5.28 GWEITHREDU:

- cael gwared ar rwystrau i addysg, hyfforddiant, cyflogaeth ac entrepreneuraeth ar gyfer pob grwp sydd o dan anfantais;
- llunio cynlluniau gweithredu arbennig i adlewyrchu gwahanol anghenion a chyfleoedd grwpiau penodol
- darparu cyngor a chymorth uniongyrchol i helpu cynyddu cymhwysedd mewn cymunedau ac i hyrwyddo busnesau cymunedol newydd

Medrau mewn Busnes

5.29 Elfen allweddol yn yr ymgyrch ar gyfer cystadleuaeth fydd uwchraddio'r medrau a'r wybodaeth sydd ar gael i fusnesau yng Nghymru a'u gweithluoedd.

5.30 Yn aml, bydd llwyddiant busnesau yn adlewyrchu ansawdd y rheolaeth. Mae ymchwil yn awgrymu nad oes digon o bobl mewn busnesau medrau rheoli uwch a bod angen cynyddol i bobl gael medrau rheoli ar ben eu medrau proffesiynol neu fedrau penodol ar gyfer y swydd. Mae gwendidau penodol yng nghefn gwlad Cymru. Rhaid cynyddu'r ymdrechion i godi ymwybyddiaeth o fanteision medrau a hyfforddiant ar gyfer rheolwyr a rhaglenni newydd arbennig yn cynnig cynnydd mewn nifer o fedrau datblygu rheolaeth. Dylai'r rhain gynnwys mesurau penodol i fynd i'r afael 'r diffyg medrau lefel uwch gan raddedigion mewn Mentrau Bach a Chanolig.

5.31 Bydd delio 'r gystadleuaeth hefyd yn gofyn am bwyslais newydd a mwy ar gynyddu medrau'r gweithlu. Mae'n rhaid goresgyn rhwystrau sylweddol. Mae nifer o gyflogwyr yn cael eu rhwystro gan y gost, yr amser a'r problemau gweithredol ynghlwm wrth fuddsoddi mewn adnoddau dynol. Mae arolygon yn awgrymu na fyddai hanner yr holl gyflogwyr wedi trefnu hyfforddiant y tu allan i'r gwaith i unrhyw aelod o'u gweithlu yn y deuddeg mis blaenorol ac na fyddai un rhan o bump erioed wedi rhoi cyfle iawn i'w gweithwyr ddatblygu medrau sy'n berthnasol i'w swydd. Fodd bynnag, mae methu buddsoddi

yn effeithio yn uniongyrchol ar gynhyrchiant a thwf ac yn gwrthod y cyfle i weithwyr ddatblygu'r hyblygrwydd a fydd ei angen arnynt drwy gydol eu bywyd gwaith. Hefyd mae perygl o gael cyfres o ddigwyddiadau digalon. Gyda disgwyliadau, medrau a chymhelliant isel yn y gweithlu, mae cyflogwyr yn llai tebygol o gael yr hyder i fuddsoddi'n hapfuddsoddol a thwf yn eu busnesau.

Ar y llaw arall bydd y cymhelliant i weithwyr ymrwymo i fedrau uwch yn isel oherwydd eu syniad o barhau mewn swydd o ansawdd isel chyflog isel.

5.32 Bydd ymestyn y Cynllun Prentisiaeth Fodern o fwy na 50% yn gwneud cyfraniad pwysig ar ochr gyflenwi ar gyfer crefft, technegwyr neu lefel oruchwyliol. Bydd cynyddu lefel y medrau galwedigaethol yn dod gwerth cynyddol wrth wneud busnesau sy'n bodoli eisoes yn fwy cystadleuol ond bydd hefyd yn helpu i greu cronfa bosibl o lafur ar gyfer sectorau twf uchel a chyflogau uchel diwydiant y mae'n rhaid i Gymru eu denu. Er hynny, ni ystyrir hyn ynddo'i hun yn ddigonol. Mae achos cryf dros fenter sylweddol newydd i godi lefelau medrau mewn Mentrau Bach a Chanolig a fydd yn helpu i ddiogelu swyddi sy'n bodoli eisoes, creu swyddi newydd a rhoi'r medrau sydd eu hangen ar bobl ar gyfer eu datblygiad personol yn y dyfodol.

5.33 Dylid cael ymgyrch newydd i annog mentrau llai i ymrwymo i Fuddsoddwyr mewn Pobl. Y nod yw, erbyn 2004, y bydd 80% o gwmnau gyda 50 neu fwy o weithwyr wedi tanysgrifio i'r safonau hyn. Hefyd dylid annog camau'r undebau llafur a chyflogwyr i hyrwyddo datblygiad gweithwyr a chynlluniau hyfforddi.

5.34 GWEITHREDU:

- cyflwyno mesurau i hyrwyddo cynyddu medrau a gloywi medrau mewn Mentrau Bach a Chanolig, ble byddai hyn yn arwain at gymhwyster cydnabyddedig.
 - cefnogaeth ar gyfer gweithredu ar y cyd rhwng undebau llafur a chyflogwyr i sefydlu cynlluniau datblygu a hyfforddi gweithwyr;
 - hyfforddiant mewn medrau rheoli, yn enwedig medrau lefelau uwch.
-
-

6 - Busnesau a Menter

6.1 Yn l yr hyn a gynnigir yn y strategaeth gellir creu 136,000 yn net o swyddi newydd yng Nghymru yn ystod y degawd nesaf. Gellir cyflawni hyn drwy ehangu'r busnesau presennol, drwy gynyddu'r nifer o fusnesau bach ynghyd rhoi pwyslais newydd ar y sectorau twf.

6.2 Oherwydd maint yr her, mae'n rhaid i Gymru ystyried mabwysiadu Strategaeth Datblygu Busnes newydd er mwyn gweithredu'r newidiadau a ragwelir.

Busnesau Presennol

6.3 Nid yw'r MBCh sy'n bodoli eisoes ar y cyfan yn rhoi pwyslais mawr ar dwf. Mae mwy na'r cyfartaledd o gwmnau yn fasnachwyr ar eu pennau eu hunain, ond o ran cyfran nid oes cymaint o gwmnau llai na 50 o weithwyr, sef un o'r meintiau deinamig i gwmnau. Yn nodweddiadol mae MBCh yn llai cynhyrchiol na chyfartaledd y DU, ac ystyrir eu bod yn ymwneud yn llai masnach ryngwladol ac yn llai arloesol nag MBCh mewn mannau eraill. Felly bydd angen mentrau o bwys i sicrhau'r ehangu angenrheidiol.

Menter

6.4 Mae'r Bwrdd Rheoli Cyswllt Busnes a'r Cynllun Gweithredu Menter yn mynd i'r afael ag amrediad a threfniadaeth y gwasanaethau sydd ar gael i fusnesau. Rhaid gwerthuso canlyniad y gwaith yn ofalus gyda'r amcan o sefydlu gwasanaeth clir, syml a hygyrch i fusnesau ledled Cymru.

6.5 Er hynny, ni fydd parhad y polisau a'r arferion presennol yn y maes hwn yn ddigonol. Mae angen agwedd newydd a radicalaidd. Mae'r nod yn parhau, sef darparu amrediad cynhwysfawr o wasanaethau i holl fusnesau Cymru, i roi cymorth iddynt fod yn fwy cystadleuol ac i ddatblygu eu busnes. Er hyn, rhaid i'r strategaeth hefyd ymrwymo i ddwysu eu hymdrech a'u hadnoddau er mwyn gwneud y mwyaf o botensial y 10% o gwmnau y nodwyd bod ganddynt botensial gwirioneddol i dyfu.

Ychwanegu Gwerth

6.6 Mae Cymru yn or-ddibynnol ar weithgareddau sy'n araf eu twf, ac mae'n rhaid creu amrywiaeth. Y nod yw canolbwyntio ar gwmnau yn y sectorau twf uchel, yn arbennig y rhai mewn gwasanaethau gwerth-uchel, "seiliedig ar wybodaeth" y gellir eu masnachu. I wneud hyn, rhaid sefydlu rhaglen i nodi'r sectorau twf a'r cwmnau sydd i'w targedu. Dylid cytuno ar gynllun gweithredu gan nodi'r blaenoriaethau a'r amrediad o gymhellion a gynnigir i ddenu'r uwch swyddi gwerth-ychwanegol rheolwrol, proffesiynol ac arbenigol y bydd eu hangen. Rhaid darparu'r cyfleusterau i ddatblygu medrau ym meysydd y targedau hyn er mwyn sicrhau cyflenwad digonol o weithwyr chanddynt gymwysterau addas.

6.7 Mae'r newid cyfeiriad strategol hwn yn debygol o osod arwyddocd newydd ar weithredu llwybrau arloesol a thechnolegol Cymru fel a nodwyd yn y Cynllun Technoleg Rhanbarthol. Mae'r camau allweddol y dylid eu hymgorffori yn y cynlluniau manwl yn cynnwys:

- creu diwylliant o arloesi
- datblygu cadwynau a rhwydweithiau cyflenwi sy'n bwysig ar gyfer creu cystadleuaeth

- creu'r amodau cywir i Gymru elwa o arloesi a thechnoleg byd-eang
- darparu cefnogaeth fusnes ac arloesi o ansawdd uchel i gwmnau yng Nghymru
- sicrhau bod cyllid ar gael yn hawdd ar gyfer arloesi
- darparu addysg a hyfforddiant yn y meysydd arloesi a thechnoleg perthnasol

6.8 Bydd project Cymdeithas Wybodaeth Cymru yn gymorth i greu economi sy'n seiliedig ar wybodaeth. Mae hyn yn cynnwys rhaglen o fentrau wedi'u cyd-drefnu, sy'n adeiladu ar arferion da profedig a syniadau arloesol. Mae'n mynd i'r afael mesurau ar ochr y galw i hybu ymelwa ar ddulliau a thechnolegau perthnasol; mesurau ar ochr y cyflenwi i sicrhau bod gan Gymru y gallu i fodloni'r galw: datblygu seilwaith i ddarparu mynediad cyfartal i'r technolegau: a mecanweithiau sefydliadol i wneud y defnydd gorau o'r cyfleoedd ac i asesu eu heffaith.

Cyllid

6.9 Dylid rhoi ystyriaeth gynnar i ddarparu mecanweithiau newydd i alluogi cwmnau, yn arbennig y rhai photensial twf uchel, i gael gafael ar gyllid ar gyfer amrediad o ddibenion busnes sydd uwchlaw lefelau gorddrafft banciau arferol. Mae dynodi Cymoedd y De a'r Gorllewin yn ardal Amcan 1 yn cynnig cyfle i gael y lefel uchaf o gymorth sydd ar gael i gefnogi anghenion busnesau. Bydd yr adolygiad o fap yr Ardaloedd Cymorth yn arwain at newidiadau a allai gynnig cyfleoedd i rannau eraill o Gymru. Gellir ystyried y dewisiadau ariannol o fewn y fframwaith a ddarperir gan y ddau fecanwaith uchod.

Arloesi

6.10 Bydd hybu Ymchwilio a Datblygu ac arloesi drwy gyfrwng cysylltiadau agosach rhwng busnesau ac addysg bellach ac uwch yn gymorth i gwmnau newydd ddatblygu cynhyrchion, prosesau a gwasanaethau newydd. Dylid astudio'n fuan y potensial i ddatblygu clystyrau a rhwydweithiau ee Parciau Gwyddoniaeth neu Ganolfannau Arloesi, er mwyn cr yfhau'r cysylltiadau hyn ac i roi cymhelliant i ymchwilyr ac academyddion blaenllaw aros yng Nghymru. Mae'r gallu i gynnal mentrau sy'n deillio o'r sefydliadau, a chynnal ffocws y prifysgolion a'r colegau ar anghenion y prif sectorau diwydiant yn cynnig posibilrwydd o fanteision pellach.

6.11 Bydd economi wedi'i seilio ar wybodaeth yn gorfodi cwmnau Cymru i osod ymelwa ar TGC fel un o'u blaenoriaethau canolog yn eu busnesau. Dylid rhoi cymorth iddynt wneud hyn gyda chymorth ac arweiniad uniongyrchol gan ymgynghorwyr awdurdodedig.

Allforion

6.12 Mae'r diffyg galw am nwyddau a gwasanaethau o'r marchnadoedd cartref a busnes yn gyfyngiad pwysig ar dwf. Mae gan farchnadoedd y tu allan i Gymru ran bwysig i'w chwarae, ond mae ymchwil yn awgrymu bod MBCh Cymru yn llai tebygol o fynd ar dr ywydd allforion na'r cwmnau cyfatebol yn y DU. Mae'r llywodraeth, ynghyd ag amryw o gyrff cenedlaethol a lleol ledled Cymru yn cynnig codi ymwybyddiaeth ac yn cynnig cefnogaeth ymarferol i ddarpar allforwyr. Mae angen darparu cyfeiriad strategol clir i ymdrechion allforio Cymru, i ddwysu'r ymdrech ac i wella'r cyd-drefnu.

6.13 Ar yr un pryd, mae datblygu patrwm byd-eang o farchnadoedd yn cynnig cyfleoedd arwyddocaol nid yn unig ar gyfer allforio uniongyrchol, ond hefyd ar gyfer creu cysylltiadau eraill megis mentrau ar y cyd, cytundebau cynhyrchu a thrwyddedau a chydweithredu technolegol. Dylai'r gwasanaethau sydd ar gael gynnwys gwell ymdrechion i nodi cyfleoedd rhyngwladol ar gyfer masnach ac i hwyluso ystod ehangach o gysylltiadau rhwng cwmnau yng Nghymru a phartneriaid byd-eang. Dylai hyn gynnwys cyfle i ffurfio 'clystyrau' strategol o gwmnau Cymreig mewn sectorau twf sydd wedi'u diffinio, lle y gallai cydweithio helpu eu gallu i weithredu ar lefel genedlaethol.

Busnesau Newydd

6.14 Mae taer angen busnesau newydd yn economi Cymru. Mae'r gyfradd sefydlu cwmnau newydd ymhell o dan gyfradd y DU sydd 24% yn fwy o gwmnau y pen yn cyflogi o leiaf un person. Mae'n debyg bod y rhesymau am hyn yn gymysgedd cymhleth o lefel y galw yn lleol, diffyg cyllid, a ffactorau'n ymwneud diwylliant a medrau.

6.15 Mae angen ymdrech wirioneddol i gynyddu'r nifer o gwmnau newydd sy'n cael eu creu. Yn sylfaenol rhaid sicrhau bod dechrau busnes newydd yn ddewis ymarferol ar gyfer llawer o bobl ac nid ychydig yn unig. Er hynny, bydd y rhan fwyaf o'r gwelliannau yn y ddarpariaeth gwasanaethau busnes a argymhellir uchod, gan gynnwys gwell mynediad i gyllid, yn gymorth i fynd i'r afael i'r broblem. Yn ychwanegol, dylid darparu cymorth uniongyrchol ar gyfer datblygu cyfleusterau swcro, cynnig mentora a chyingor busnes o ansawdd uchel, sefydlu'r dechnoleg a'r dulliau busnes diweddaraf ynghyd i'r adeiladau busnes addas a'r gwasanaethau sydd ar gael.

Buddsoddi o'r tu allan

6.16 Yn hanesyddol mae buddsoddi o'r tu allan wedi chwarae rhan allweddol yn natblygiad economaidd Cymru. Ar adegau o golledion enfawr mewn swyddi, mae buddsoddi o'r tu allan wedi darparu swyddi ar raddfa fawr mewn cyfnod cymharol fyr a fyddai'n anodd i'w gyflawni mewn unrhyw ffordd arall. Mae buddsoddi o'r tu allan wedi helpu i ddiweddarau ein technoleg, ein prosesau cynhyrchu a'n harferion gwaith, ac mae wedi ysgogi galw am nwyddau a gwasanaethau ymysg cyflenwyr. Bydd yn parhau i wneud cyfraniad gwerthfawr i'r adfywio economaidd yn ardaloedd anghenus Cymru.

6.17 I wneud y mwyaf o'r manteision i Gymru, rhaid i fuddsoddi o'r tu allan gael ei integreiddio i strategaeth economaidd ehangach, a'i gysylltu rhaglenni tir, safleoedd, adeiladau ac adnoddau dynol. Efallai y bydd hefyd yn bosibl denu projectau buddsoddi ar raddfa gweddol fach y gellir eu lleoli yng nghymunedau lleiaf Cymru, yn ychwanegol at y prif gynlluniau sy'n arwain y ffordd. Dylid rhoi sylw arbennig i'r cwmnau yn y sectorau twf uchel, y gellir eu masnachu. Gellir ystyried mecanweithiau cynorthwyo newydd ac arloesol i ddenu buddsoddiadau o'r tu allan yn y sectorau gwerth-ychwanegol er mwyn eu hannog i leoli eu staff proffesiynol a'u staff rheoli yng Nghymru ac i ymgymryd ag ymchwil a datblygu yn lleol. Dylai cysylltiadau phrifysgolion a cholegau fod yn berthnasol. Dylid annog buddsoddwyr newydd i ymsefydlu'n gadarn yn yr economi a'r farchnad lafur leol. Ychwanegir at hyn gan weithredu penodol i estyn y cadwynau cyflenwi a'r rhwydweithiau rhwng y buddsoddwyr a'r busnesau cynhenid, ac i feithrin cydweithredu gyda busnesau Cymreig.

6.18 CAMAU I'W CYMRYD

- dylid dwysu yn fawr yr ymdrech a'r adnoddau yn y sectorau a'r cwmnau sy'n tyfu
- dylid llunio cynllun wrth ymgynghori'r bartneriaeth i nodi'r sectorau targed allweddol, a'r cymhellion a fydd ar gael
- cyflymu'r broses o weithredu'r Cynllun Technoleg Rhanbarth a Chymdeithas Wybodaeth Cymru mewn ymgynghoriad'r bartneriaeth
- dylid cynnal adolygiad o'r cyllid ar gyfer busnes yng ngoleuni'r newidiadau i'r map Ardaloedd Cymorth ac yng ngoleuni dynodi statws Amcan 1
- dylid llunio strategaeth allforio wedi'i ffocysu yng nghyd-destun y Cynllun Gweithredu Menter
- yng ngoleuni'r newidiadau arfaethedig yn y modd o gyflwyno cymorth i fusnesau newydd, dylid paratoi strategaeth ddiwygiedig i Gymru gyfan ar gyfer buddsoddi o'r tu allan, gan gynnwys cynigion ar gyfer gofal dilynol a lleoli

7 - Mentrau'r Sectorau

Twristiaeth

7.1 Mae gwariant Twristiaeth gan ymwelwyr sy'n aros dros nos ac ymwelwyr dydd yn cyfrannu mwy nag 1.9 biliwn yn uniongyrchol i Economi Cymru - sy'n gyfwerth thua 7% o'r CMC. Diwydiant o weithredwyr bach annibynnol yw twristiaeth yn bennaf ond mae'n cynnal 100,000 o swyddi yn economi Cymru, sef mwy na 10% o'r gweithlu.

7.2 Mae'r diwydiant mewn sefyllfa dda i wneud mwy o gyfraniad i les economaidd a chymdeithasol Cymru. Er hynny, mae'n wynebu newid strwythurol enfawr o ganlyniad i newidiadau yn chwaeth defnyddwyr, cynnydd yn y gystadleuaeth dramor a thueddiadau economaidd-gymdeithasol. Rhagwelir y bydd y gwyliau haf teuluol traddodiadol, a arferai ffurfio conglfaen y diwydiant twristiaeth yng Nghymru, yn parhau i ddirywio, a rhaid chwilio am dwf i wneud iawn am hynny - drwy wyliau byr, marchnadoedd tramor ac amrywiol farchnadoedd arbenigol. Yr her yw sicrhau bod digon o weithredwyr yn addasu y cynnyrch a gynigir ganddynt i gyflawni anghenion y farchnad.

7.3 Mae strategaeth newydd ar gyfer twristiaeth yng Nghymru yn cael ei hystyried gan y bartneriaeth yng Nghymru. Mae ei phrif bwyntiau yn debygol o gynnwys y canlynol:

- cadarnhau'r symudiad oddi wrth y traddodiadol i farchnadoedd newydd a rhai sy'n cynyddu;
- yr angen i farchnata Cymru yn fwy effeithiol fel cyrchfan dwristiaeth sy'n atyniadol ar hyd y flwyddyn. Bydd hyn yn cynnwys creu brand cryf o dwristiaeth ar gyfer Cymru yn y marchnadoedd tramor ac ym marchnadoedd allweddol y DU hefyd;
- sicrhau bod buddsoddi gan y diwydiant yn ymateb i anghenion newidiol twristiaid;
- gwella proffesiynoldeb a'r gallu i dorri tir newydd drwy annog y diwydiant i wella medrau, hyfforddiant a chymhelliant o fewn ei weithlu;
- ymagwedd gynaliadwy at ddatblygu twristiaeth sydd o fudd i'r gymdeithas, sy'n cynnwys cymunedau lleol ac sy'n ychwanegu at asedau amgylcheddol a diwylliannol unigryw Cymru.

7.4 GWEITHREDU

- dylid cwblhau Strategaeth Dwristiaeth newydd i Gymru mewn ymgynghoriad 'r bartneriaeth.

Diwydiannau'r Celfyddydau a Diwylliant

7.5 Mae diwydiannau'r celfyddydau a diwylliant yn sector sylweddol yng Nghymru gan gyflogi tua 29,000 o bobl a chan gyfrannu 1.1bn y flwyddyn i'r economi. Mae sector gwirfoddol y celfyddydau yn cyfrannu tua 50m mewn gwariant uniongyrchol at yr economi bob blwyddyn.

7.6 Mae Diwylliant a'r Celfyddydau yn sector twf o wybod bod y farchnad fyd-eang am nwyddau diwylliannol yn ehangu a bod datblygiad cyflym y technolegau newydd yn darparu galw newydd am ddeunyddiau i'w cynnwys.

7.7 Mae sector celfyddydau a diwylliant cryf yn adlewyrchu'r creadigrwydd a'r dyfeisgarwch sydd yma yng Nghymru. Mae dylunio da a gwahanolrwydd yn rhoi min cystadleuol i fusnesau Cymru ac yn ysgogi allforio. Mae'r celfyddydau a diwylliant yn cyfrannu hefyd at gydlyniant cymdeithasol ac yn cael effaith bwysig ar adeiladu galluedd cymunedau lleol. Bydd y gallu sydd gan weithgareddau'r celfyddydau a diwylliant i weddnewid syniadau, pobl ac agweddau yn allweddol ar gyfer, er

enghraifft, cynlluniau adfywio, hyfforddiant ac addysg, a hybu cyfranogiad grwpiau di-fraint. Dylai camau i gynnal yr iaith Gymraeg a'i diwylliant fod yn rhan hanfodol o gamau i hybu hunaniaeth a hyder lleol ac i leihau allfudo, yn enwedig gan bobl ifanc.

7.8 Bydd strategaeth ar gyfer y diwydiant yn cyfuno hyrwyddo sefydlu busnesau newydd a helpu busnesau sydd eisoes yn bodoli i ddod yn fwy cystadleuol ac i dyfu. Dylai'r strategaeth anelu at ddymchwel yr hyn sy'n rhwystro twf ac at gynorthwyo busnesau hyd nes y dnt yn atyniadol i fuddsoddwyr. Bydd strategaethau i ddod busnesau a diwydiant a'r diwydiannau creadigol ynghyd yn cryfhau'r ddau sector.

7.9 GWEITHREDU

- adolygu mesurau i wella cystadleurwydd diwydiannau'r celfyddydau a diwylliant
 - adolygu sefyllfa'r diwydiannau diwylliannol sy'n dod i'r fei, yn enwedig deunyddiau i'w cynnwys yn y cyfryngau digidol, yng nghyd-destun cynlluniau cyllido a chynnal busnesau
 - cydnabod rl sector y celfyddydau a diwylliant o ran adfywio cymunedau a mynd i'r afael phroblemau dieithrwch cymdeithasol.
-
-

8 - Amgylchedd Cystadleuol Ansawdd Uchel

8.1 Mae'r amgylchedd ffisegol yng Nghymru yn ased economaidd amhrisiadwy y mae angen ei gynnal a'i gadw, a'i fwyhau er lles pawb. Mae'n cynhyrchu 'nwyddau' economaidd da, megis bywyd gwyllt a thirlun, sy'n bwysig i ansawdd bywyd a lles economaidd y rheiny sy'n byw ac yn gweithio yng Nghymru. Mae hefyd yn darparu'r deunydd crai ar gyfer twf economaidd a'r fan lle mae gweithgareddau economaidd yn digwydd. Rhaid i'r amgylchedd gael ei reoli'n gywir ac yn gadarnhaol.

8.2 Ar yr un pryd, mae'n anochel y bydd nod lefelau uchel a sefydlog o dwf yn dwyn pwysau i ddatblygu ein hanghenion o ran yr isadeiledd er mwyn sicrhau cystadleurwydd cyffredinol busnes yng Nghymru ac atyniad Cymru fel lleoliad ar gyfer buddsoddiad newydd. Os yw datblygu cynaliadwy i'w gyflawni, rhaid gwneud archwiliad manwl o'r angen am isadeiledd mawr lle gallai hyn gael effaith uniongyrchol ac anuniongyrchol ar yr amgylchedd a'r safonau uchaf o ran cynllunio, dylunio a rheoli projectau mawr.

Trafnidiaeth

8.3 Mae system trafndiaeth effeithlon yn dod lleoedd a phobl yn agosach, yn cefnogi mynediad rhwydd i safleoedd ac ardaloedd penodol, yn gwella dosbarthiad lleol o nwyddau ac yn hybu cynhwysiant. Mae system o lwybrau strategol ar gyfer traffig trwodd yn hwyluso symudiad nwyddau a phobl, yn rhoi mynediad i farchnadoedd mewnwladol a marchnadoedd dros y mr ac yn helpu i ddenu buddsoddiadau newydd ac ymwelwyr i Gymru. Gall meysydd awyr a phorthladdoedd hefyd wneud cyfraniad arwyddocaol i gysylltiadau trafndiaeth cynaliadwy, gan gefnogi cludiant teithwyr a nwyddau, a dod Chymru'n agosach at ganolfannau Ewropeaidd. Ar gyfer ardaloedd gwledig gall isadeiledd trafndiaeth effeithiol gyfrannu at hyfywedd parhaus cymunedau gwledig llai drwy gefnogi mynediad at wasanaethau.

8.4 Un o egwyddorion allweddol darpariaeth trafndiaeth yw integreiddio - integreiddio o fewn a rhwng gwahanol fathau o drafndiaeth, gyda'r amgylchedd, gyda chynllunio defnydd tir a chyda pholisau addysg, iechyd a chreu cyfoeth. Dylai integreiddio fod yn ffocws ar gyfer gweithredu ym maes camau trafndiaeth o dan y strategaeth. Dylai hyn gynnwys defnyddio Cynlluniau Trafndiaeth Lleol i ddarparu systemau integredig ar y lefel leol a rhanbarthol, gan annog mwy o ddefnydd ar gludiant cyhoeddus, integreiddio rhwng ffyrdd a rheilffyrdd, cynlluniau trafndiaeth gwyrdd, a hyrwyddo strategaethau cerdded a beicio.

8.5 Er hynny, mae buddsoddi mewn isadeiledd yng Nghymru dipyn ar ei hl hi o'i chymharu Lloegr a thir mawr Ewrop a bydd y cynlluniau cyhoeddedig yn cynnwys buddsoddi cyhoeddus cyfyngedig yn unig yn y rhwydwaith cefnffyrdd neu mewn cynlluniau ffyrdd lleol newydd. Mae adnoddau ar gyfer datblygu cynlluniau trafndiaeth lleol integredig wedi'u cyfyngu yn yr un modd. Eto i gyd, mae'r profiad yng Nghymru yn awgrymu bod isadeiledd ffyrdd da yn symbyliad pwysig ar gyfer adfywio. Mae buddsoddiadau arwyddocaol mewn isadeiledd trafndiaeth wedi helpu perfformiad economaidd yn y De-ddwyrain a'r Gogledd-ddwyrain ac mae angen archwilio a allai buddsoddiad ddarparu buddion tebyg o ran mynediad, cystadleurwydd a llai o berifferoldeb i'r ardaloedd gorllewinol a'r Cymoedd. Mewn sawl ardal, mae'r rhwydwaith ffyrdd lleol yn dangos ei bod o dan straen.

8.6 Yn ychwanegol, mae llawer o'r isadeiledd rheilffyrdd presennol, ar gyfer cludo teithwyr a nwyddau, wedi darfod ac yn gweithredu hyd eithaf ei allu neu y tu hwnt i'w allu. Prin iawn yw darpariaeth cyfleusterau llwytho nwyddau yn ogystal therfynau ar gyflymder, pwysau a lled, ac mae angen gwell mynediad i borthladdoedd a meysydd awyr:

CAMAU I'W CYMRYD:

- hyrwyddo cynlluniau trafndiaeth lleol integredig sy'n lleihau defnydd o'r car a symudiadau cludo nwyddau ar y ffyrdd a gwella mynediad
- codi Rhwydweithiau Traws-Ewropeaidd yng Nghymru i'r safonau priodol

- buddsoddi mewn gwelliannau i'r rhwydwaith priffyrdd i gwblhau llwybrau craidd lle bo hyn yn hanfodol ar gyfer twf economaidd cynaliadwy
- gwella'r rhwydwaith ffyrdd lleol yn erbyn meini prawf tebyg
- sicrhau buddsoddiadau yn y rhwydwaith rheilffyrdd presennol i symud cyfyngiadau o ran gallu, gwella cyflymder rheilffyrdd a hyrwyddo symudiad moddol o'r ffyrdd i nwyddau a phobl
- annog buddsoddiadau mewn porthladdoedd a meysydd awyr a datblygu gweithgarwch economaidd cysylltiedig

Datblygu tir, safleoedd ac eiddo

8.7 Mae tir, safleoedd ac eiddo yn bwysig i ddenu buddsoddwyr o'r tu allan a chefnogi busnesau brodorol. Mewn llawer ardal yng Nghymru nid yw'r farchnad yn rhoi digon o dir i'w ddatblygu am fod lefelau a gwerthoedd galw a rhentu cysylltiol yn rhy isel i gyfiawnhau'r buddsoddiad cyfalaf sy'n gysylltiedig. Felly mae angen cefnogaeth o du'r sector cyhoeddus i gau'r bwlch hwnnw yn y farchnad, naill ai drwy ddarpariaeth uniongyrchol neu drwy gefnogi datblygiadau preifat.

8.8 CAMAU I'W CYMRYD:

- cytuno ar raglen i ddatblygu safleoedd ac eiddo strategol a lleol priodol i fodloni anghenion tir ac adeiladau ar gyfer diwydiannau a gwasanaethau newydd.
- sefydlu cysylltiadau ag amcanion ehangach o ran yr economi a chynllunio defnydd tir i fwydo swm, natur a lleoliad y datblygiad; gan roi sylw arbennig i'r gofynion o ran lleoliad diwydiannau newydd, twf uchel.
- creu system symlach o gefnogaeth drwy gyfrwng arian i ysgogi datblygiadau preifat

Gwybodaeth a Thelathrebu

8.9 Mae cael mynediad i wybodaeth fodern a thelathrebu yn hanfodol ar gyfer cystadleurwydd a gwella ansawdd bywyd yng Nghymru. Mae Cymru'n dioddef o ddiffyg defnydd effeithiol a helaeth o Dechnoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGC). Mae hyn yn llethu'r galw ac yn cyfyngu ar fuddsoddiad y sector preifat. Bydd cymorth y sector cyhoeddus yn ffocysu ar symbylu defnydd o gymwysiadau TGC. Ni cheir buddsoddiad cyhoeddus yn isadeiledd TGC ond os dyna'r unig ffordd o sicrhau darpariaeth Cymru-gyfan.

8.10 Mae yna angen cyffredinol am isadeiledd helaeth, a gaiff ei yrru gan gymwysiadau ledled Cymru. Dylai hyn gynnwys sefydlu technoleg y rheng flaen er mwyn darparu dulliau dwy-ffordd helaeth o gyfathrebu ac i hwyluso asgwrn cefn cyflym i'r Rhyngwrld wrth gefnogi rhwydweithiau. Dylid cael mwy o bwytiau mynediad cyhoeddus ar gael/cabanau a wasanaethir gan gysylltiadau lled band uchel, a moderneiddio cyfnewidfeydd telefon yn y Gymru wledig. Dylid gwella'r sylw a roddir i'r gwasanaethau telathrebu symudol presennol a dylid rhoi mynediad cynnar i drydedd genhedlaeth o wasanaethau telathrebu symudol.

8.11 CAMAU I'W CYMRYD:

Cydweithio diwydiant i wneud y canlynol:

- ymelwa ar gymhwysiad effeithiol isadeiledd presennol TGC
- gwella isadeiledd lle bo'n gyfyngiad ar ddatblygiadau

Cyflenwad Ynni

8.12 Mae cyflenwad fforddiadwy, dibynadwy o ynni yn un o anghenion sylfaenol busnes. Ychydig yn unig o lo a

gynhyrchir bellach, ac ni chynhyrchir unrhyw nwy hyd yn hyn, ond mae Aberdaugleddau yn dal i buro 15% o olew Prydain. Mae prif isadeiledd y grid trydan yn gymharol wan yn y Gymru wledig, a gosodwyd llawer o'r rhwydwaith ar wyneb y ddaear ac felly ceir problemau mewn tywydd gwael. Mae defnyddwyr busnes yn dadlau bod ansawdd y cyflenwad trydan yn waeth ac yn costio mwy nag yn unrhyw le arall. Nid yw cyflenwyr nwy bob amser ar gael yng nghefn gwlad nac mewn rhannau o gymoedd y De.

8.13 Mae gan Gymru brofiad helaeth eisoes o broiectau ynni adnewyddadwy, gan gynnwys gwaith trydan dwr, a ffermydd gwynt mewndirol. Mae gan y Ganolfan Ynni Amgen ym Machynlleth enw da yn rhyngwladol am arddangos potensial ystod eang o dechnolegau adnewyddadwy. Mae yna ddiwydiant solar embryonig goddefol a gweithredol yn y De-orllewin. Bydd cymryd camau yn gofyn am ymgynghori clos rhwng y sector cyhoeddus a'r sector preifat a bydd yn canolbwyntio ar ynni adnewyddadwy, gan gynnwys cynlluniau cymunedol bach, technoleg newydd i sicrhau llosgi 'gln' neu nwyeddio stociau porthi sydd fel arall yn anodd yn amgylcheddol, camau arbed ynni ac integreiddio isadeiledd ynni safleoedd datblygu. Hwyrach bod lle hefyd ar gyfer gosod rhwydweithiau pŵer tanddaearol mewn ardaloedd amgylchedd arbennig.

8.14 CAMAU I'W CYMRYD:

- hybu ffynonellau ynni newydd ac adnewyddadwy, gan gynnwys cynlluniau cymunedol bach
- technolegau newydd i gael ynni 'gln' o stociau porthi problemus
- edrych ar integreiddio isadeiledd ynni safleoedd datblygu
- hybu cadwraeth ac effeithlonrwydd ynni

Isadeiledd Amgylcheddol

8.15 Mae ein hamgylchedd wedi'i niweidio gan brosesau diwydiannol y gorffennol ac mae darnau helaeth o dir diwydiannol segur wedi'u hadfer eisoes. Wrth gyflawni hyn, mae Cymru wedi rhoi ei hun ar flaen y gad wrth adfer ac adfywio a gellir ymelwa'n fasnachol ar gymwysiadau ehangach y technolegau. Mae rhyw 80% o'r adfeilion wedi'u clirio bellach a bydd adfer y cydbwysedd yn dileu peryglon a llygredd, yn creu cyfleoedd datblygu ac yn cyflawni gwelliannau nodadwy yn weledol ac yn ecolegol. Gyda chyfran uchel iawn o'i safleoedd llwyd wedi'u hailddatblygu, bydd y rhaglen hon yn bwysig i leddfu'r pwysau ar gyfer datblygu meysydd glas. Mae dros 8000 o hectarau o dir a adferwyd sydd heb gael eu datblygu wedi'u trosi'n safleoedd "glas" ac mae'r cynnyrch yn cynnwys 16 o Barciau Gwledig a nifer o safleoedd eraill o fudd i fywyd hamdden, twristiaeth, diwylliant a threftadaeth. Dylid parhau'r polisi hwn.

8.16 Serch hynny, rhaid mynd ar drywydd rheolaeth gadarnhaol o'r amgylchedd hefyd mewn ardaloedd eraill. Mae ansawdd dyfroedd arfordirol ac afonydd mewn llawer ardal yng Nghymru yn wael, sy'n niweidiol i ddelwedd Cymru ac yn effeithio'n uniongyrchol ar ddiwydiannau sy'n dibynnu ar ddŵr, megis twristiaeth a physgota. Rhoddir arweiniad i'r cwmnau dwr bennu'r amcanion amgylcheddol sydd i'w cyflawni ond mae angen cyflymu'r camau sydd i'w cymryd er mwyn sicrhau'r posibilrwydd o fuddion economaidd ac amgylcheddol.

8.17 Mae yna ardaloedd amgylcheddol arbennig hefyd lle mae pobl yn byw a lle mae busnesau yn gweithredu. Mae'r arfordir hefyd yn un o'r adnoddau naturiol allweddol y mae bywydau yn dibynnu arnynt. Mae'n hanfodol bod yr asedau gwerthfawr hyn yn cael eu rheoli mewn ffordd integredig a chynaliadwy fel y gallwn barhau i gael y buddion economaidd gorau posibl a diogelu a mwylhau eu gwerth amgylcheddol.

8.18 Mae swm y gwastraff yng Nghymru yn cynyddu, gyda chyfran uchel yn dal i gael ei ddefnyddio i lenwi tir. Bydd Cyfarwydddeb yr UE ar Lenwi Tir yn gofyn bod cyfran uwch o wastraff pydradwy yn cael ei arallgyfeirio tuag at dulliau eraill o waredu. Mae Cyfarwyddbau eraill yn herio'r dulliau presennol ar gyfer rheoli gwastraff, yn enwedig mewn diwydiant.

8.19 CAMAU I'W CYMRYD:

- rhaglen barhaus a thrwyadl ar gyfer adfer tir
- camau i wella ansawdd dwr mewn afonydd sy'n methu chyflawni'r amcanion ansawdd

- lleihau gor-dynnu dwr daear a dwr afonydd
 - adfer mwyngloddiau segur
 - magsimeiddio nifer y traethau ymdrochi i ennill y Faner Las neu statws cyfwerth
 - cefnogi minimeiddio gwastraff a chyfleusterau ar gyfer ailgylchu gwastraff ac ynni o wastraff
 - datblygu a gweithredu cynlluniau rheoli ar gyfer ardaloedd arfordirol
 - diogelu ardaloedd arfordirol rhag llifogydd.
-
-

9 - Datblygu Integredig

9.1 Un o ddibenion sylfaenol y Strategaeth yw dileu'r anghyftaleddau sydd i'w gweld ar draws Cymru drwy ddatblygu cytbwys a chynaliadwy. Er mwyn llwyddo, mae'n hanfodol bod yna gydlynw ar lefelau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol nid yn unig yn yr ymagweddu at yr economi a'r gweithgareddau sy'n cefnogi cystadleurwydd a datblygu busnes yn uniongyrchol, ond hefyd mewn meysydd eraill sy'n effeithio ar ffyniant, fel addysg a hyfforddiant, iechyd, tai, trafnidiaeth a chynllunio.

9.2 Bydd hyn yn gofyn am newid agwedd. Yn y gorffennol, mae rhaglenni adfywio Ewrop a rhai cartref wedi helpu i wella safle economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol Cymru yn sylweddol. Ond bu diffygion yn y broses. Ni fu unrhyw fframwaith strategol na thargedau a dangosyddion clir y cytunwyd arnynt ac y gellid mesur cynnydd wrthynt. Cafodd polisi ei ddarnio a lluosogwyd mentrau a gyd-drefnwyd yn llac, ac a oedd weithiau'n anghyson 'i gilydd ac yn aml yn ddryslyd. Rhwystrowyd ystod eang o gyrff cyhoeddus, preifat a gwirfoddol, partneriaeth a allai fod yn rymus, rhag defnyddio ms critigol ymdrech ac adnoddau i gyflawni newid real a pharhaol.

9.3 Rhaid i bartneriaid y strategaeth barhau i gymryd rhan yn llawn wrth ei pharatoi a'i gweithredu. Ond dylai'r Cynulliad sefydlu trefniadau newydd i sicrhau bod diben ac effaith polisau a rhaglenni cenedlaethol perthnasol yn cael eu hystyried yn gyfanwaith cydlynol a'u bod yn asio strategaethau sydd wedi'u seilio ar ardaloedd ar draws Cymru fel bod modd bwrw ymlaen mentrau thematig yn ogystal rhai lleol yn y dull mwyaf effeithiol.

9.4 Mae'r strategaeth hon wedi hoelio'i sylw ar faterion sy'n berthnasol i bob rhan o Gymru. Er hynny, gydag agwedd sydd wedi'i seilio ar ardaloedd, rhaid i gynllunio manwl fod yn sensitif i anghenion penodol cymunedau unigol yn y Gymru wledig yn ogystal 'r Gymru drefol a diwydiannol:

(a) Cymunedau

9.5 Ystyr adfywio cymunedol yw'r broses o adnewyddu bywyd cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol ardal. Ei nod yw creu cymunedau lle mae pobl yn hapus i fyw, gweithio a chwarae, lle mae mynediad i gyfle economaidd a budd, amgylchedd hyfr yd a diogel. Dylai gweithredu'r strategaeth gynnwys rhaglen gref o weithredu cymunedol ar draws pob rhan o Gymru, yn enwedig mewn ardaloedd sy'n ddifrifol ddifreintiedig.

9.6 Mae adfywio cymunedol effeithiol yn chwarae rhan hanfodol yn adfywiad economaidd ehangach ardal. Gall gael effaith sy'n fwy uniongyrchol economaidd. Mae'r strategaeth hon eisoes wedi cydnabod gwerth cefnogi meithrin doniau mewn cymunedau, helpu i ddatblygu medrau a galluoedd pobl fel y gellir bwrw ymlaen mentrau lleol effeithiol. Mae cefnogaeth gref hefyd i hyrwyddo'r economi cymdeithasol, sy'n darparu profiad gwaith, hyfforddiant a swyddi.

9.7 Mae cymryd rhan yn y gymuned mewn dull gweithredol yn cryfhau cydlynedd cymdeithasol, yn datblygu rhwydweithiau cymunedol ac yn helpu i ddod o hyd i atebion lleol i anghenion a chwestiynau lleol. Gall wella dirnadaeth pobl o le maent yn byw a meithrin synnwyr o berthyn i'r lle a bod ganddynt ran i'w chwarae ynddo. Mae adfywio ffisegol yn bwysig o ran gwella adeiledd ardal ond mae gweithredu cymunedol hefyd yn fodd i chwalu rhwystrau ac i hyrwyddo integreiddiad cymdeithasol. Mae yn rheng flaen y frwydr i ennill cyfartaledd triniaeth a chyfle i bobl sydd wedi ymddieithrio o gymdeithas a phob grwp dan anfantais. Felly rhaid i bob carfan a diwylliant o fewn y gymuned gymryd rhan yn y prosesau cynllunio a phenderfynu.

(b) Y Gymru Wledig

9.8 Mae hyfywedd llawer o gymunedau gwledig, cadarnle traddodiadol yr iaith Gymraeg a'i diwylliant, o dan fygythiad

oddi wrth y dirwasgiad yn y diwydiant amaethyddiaeth - craidd economaidd yr economi gwledig - oddi wrth y dir ywiad mewn nwyddau a gwasanaethau lleol fel siop y pentref a'r swyddfa bost yn ogystal thrafnidiaeth gyhoeddus, darpariaeth iechyd a mwynderau hamdden. Mae pob un o'r rhain yn rhannau hanfodol o fywyd cymunedol. Nid yw'r lefelau uchel o berchnogaeth car yn y Gymru wledig yn adlewyrchu cyfoeth - ond yn hytrach angen - achos bod pobl yn gorfod teithio i'r tu allan o'u cymunedau ar gyfer gwasanaethau sylfaenol. Gall pellter cymunedau gwledig oddi wrth ganolfannau mwy poblog ddwysu'r problemau sy'n gysylltiedig dieithrwch cymdeithasol. Nid oes mynediad hawdd a fforddiadwy i'r ystod o gyfleoedd fel addysg bellach, hyfforddiant cyflogaeth a chyfleusterau gofal plant y gall eu cymheiriaid trefol eu cymryd yn ganiataol yn aml.

9.9 Gan gydnabod y problemau difrifol ac arbennig sy'n wynebu ardaloedd gwledig, mae Ysgrifennydd Gwladol Cymru wedi sefydlu Partneriaeth Wledig, grŵp eang o gyrff cyhoeddus, preifat a gwirfoddol, i baratoi strategaeth gynhwysfawr i bob rhan o'r Gymru wledig. Cyflwynodd ddatganiad cynhwysfawr ar faterion gwledig i'r Cynulliad Cenedlaethol ym mis Gorffennaf 1999. Bydd penderfyniadau'r Cynulliad yn bwydo gwaith cynhyrchu'r Cynllun Datblygu Gwledig sy'n ofynnol o dan ddiwygiadau Agenda Ewrop 2000.

9.10 Bydd y Cynllun Datblygu'n nodi fframwaith integredig i hyrwyddo ffyniant economaidd cynaliadwy ledled y Gymru wledig, gan gydategu'r gweithredu sy'n codi o newidiadau mewn amaethyddiaeth.

Dyma fydd yr elfennau allweddol:

- hyrwyddo amaethyddiaeth gynaliadwy a hunanddibyniaeth
- gwella cyfraniad twristiaeth at yr economi gwledig
- sicrhau bod mwy o TGC ar gael a mwy o ddefnydd arno
- hybu datblygu busnes a buddsoddi priodol o'r tu allan
- meithrin diwylliant arloesi a medrau cysylltiedig
- cynnal trefi, pentrefi a chymunedau gwledig
- gwella cysylltiadau trafndiaeth

9.11 Mae dyfodol amaethyddiaeth Cymru'n ystyriaeth ganolog. Cynaliadwyedd yw'r cysyniad sylfaenol a fydd yn helpu i lunio'r diwydiant. Dyma fydd yr amcanion:

- helpu amaethyddiaeth a diwydiannau sy'n ymweud 'r tir i ddod yn gynaliadwy'n economaidd gan ganolbwyntio ar gynhyrchion a brandiau premiwm, delwedd amgylcheddol bositif, a llawer mwy o brosesu gwerth-ychwanegol ar y prif gynnyrch yn y Gymru wledig
- helpu amaethyddiaeth a defnydd o'r tir i ddod yn fwy cynaliadwy yn amgylcheddol ac yn ecolegol;
- gochel rhag newidiadau eithafol yn strwythur ffermydd Cymru, fel bod amaethyddiaeth yn dal i gyfrannu at gynnal gwedd cymdeithasol, diwylliant, iaith a chymeriad traddodiadol y cymunedau gwledig;
- helpu ffermwyr i addasu, drwy sicrhau bod gwasanaethau hyfforddiant effeithiol, ymchwil a datblygu, trosglwyddo technoleg, gwybodaeth a chynghori ar gael iddynt;
- rhoi cyngor iddynt ar ffermio'n fwy effeithiol ac ar wneud penderfyniadau masnachol doeth er mwyn datblygu neu arallgyfeirio'u busnes; a
- sicrhau bod gwasanaethau gwybodaeth mwy cyffredinol, a gwasanaethau cynghori a chwnsela ar gael i deuluoedd ffermio fel y gallant benderfynu ar eu dyfodol ar sail gwybodaeth gyflawn;

9.12 Mae'r mesurau hyn yn cydweddu chymorth mwy penodol:

- datblygu cadwyni cyflenwi bwyd-amaeth gwerth-ychwanegol. Bydd Cynlluniau Gweithredu ar gyfer y sectorau Cig Oen ac Eidion, a'r sectorau Llaeth ac Organaidd yn cael eu gweithredu;

- cefnogir camau gweithredol i reoli cyfrifon y cwmnau prosesu bwyd gyda grantiau cynnal ar gyfer prosesu a marchnata bwyd, hyrwyddo bwyd generig, datblygu canolfannau rhagoriaeth i gynnal datblygu cynhyrchu bwyd; a chynnal mentrau cydweithredol gan ffermwyr;
- mabwysiadu agwedd debyg at sectorau eraill yn yr economi sy'n ymwneud 'r tir fel y bydd yn briodol, ee mewn garddwriaeth, bwydydd arbenigol, cnydau amgen, bio-ms a choetiroedd;
- Tir Gofal, y bydd ei gyllido'n cyfrannu at fodloni amcanion ynglyn chynaliadwyedd amgylcheddol a chymdeithasol;
- Diwygio Lwfansau Iawndal Da Byw Tir Uchel oddi wrth gyfrif pennau tuag at daliadau arwynebedd a fydd yn gorfod cynnal yr agweddau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol ar gynaliadwyedd;
- amrediad llawn o wasanaethau drwy Gyswllt Busnes i helpu ffermwyr a'u teuluoedd ddygymod newid. Bydd rhwydwaith cenedlaethol o ffermydd arddangos yn rhan annatod o hyn.

9.13 Anogir ffermwyr i wneud y gorau o'u hadnoddau amgylcheddol:

- drwy reoli coetiroedd ffermydd yn bositif a defnyddio'u cynhyrchion;
- drwy reoli cynefinoedd ffermydd a nodweddion tirlun yn bositif.

9.14 Mae gan amaethu a choedwigaeth rîl bwysig i'w chwarae wrth reoli cefn gwlad a hybu bioamrywiaeth lleol. Mae gan raglen Tir Gofal ran bwysig i'w chwarae ond dim ond chwarter o'r ffermydd sy'n debyg o gymryd rhan erbyn 2009. Rhaid annog perchnogion daliadau eraill i fabwysiadu arferion rheoli tir sy'n amgylcheddol gynaliadwy lle bydd hynny'n cynnal ac yn creu swyddi. Bydd hyn yn cynnwys diogelu a gwella'r amgylchedd naturiol yn ogystal chynnal twf economaidd.

9.15 Rhaid ystyried camau i ehangu a gwella rhaglen Tir Gofal fel mater o flaenoriaeth i wneud y canlynol:

- darparu cymhellion i reoli cynefinoedd blaenoriaeth
- lleihau ewtroffeddio ar lannau afonydd a llynnoedd
- adfer a rheoli nodweddion arbennig tirlun gan gynnwys gwrychoedd
- darparu mynediad
- rheoli a hybu bywyd gwyllt ac amrywiaeth cynefinoedd cefn gwlad
- hybu cynefinoedd a safleoedd trefol a lled-drefol

Y Gymru Drefol

9.16 Rhaid i'r Strategaeth gymryd i ystyriaeth yr amrywiaeth mawr yng nghyflwr ac anghenion ein dinasoedd a'n trefi o gwmpas Cymru. Mae'r prif ddinasoedd a'r trefi yn tueddu i gynnwys y crynoadau mwyaf o amddifadedd economaidd a chymdeithasol yng Nghymru a chymysgedd poblogaeth ethnig mwy amrywiol yn aml na'r hyn a geir mewn mannau eraill. Mae rhannau o Gymru'n adlewyrchu gorffennol diwydiannol sydd wedi'i seilio ar adnoddau naturiol megis glo, mwyn haearn a llechi. Mae'r dir ywiad yn y diwydiannau traddodiadol hyn wedi gadael llawer ohonynt yn bell o'r prif lwybrau cysylltu, yn brwydro yn erbyn anfantais gymdeithasol ac economaidd ddifrifol yn ogystal 'r problemau amgylcheddol a etifeddwyd. Mae hyd yn oed arfordir godidog Cymru yn cynnal trefi a phorthladdoedd ag economau cylchol iawn, cyflogau isel a diweithdra mawr - yn enwedig y tu allan i'r tymor.

9.17 Mae rhanbarthau, dinasoedd, trefi a phentrefi llewyrchus yn hanfodol ar gyfer ansawdd bywyd. Mae economau cryf, cyfleoedd gwaith, mynegiant a chyfleusterau diwylliannol amrywiol, mynediad da i wasanaethau ac amgylchoedd deniadol a diogel yn holl-bwysig i'w datblygiad cynaliadwy. Fel mewn mannau eraill, mae'r amrywiaeth a'r cysylltiadau yn gofyn am ymagwedd integredig at bolisi a chynllunio. Mae gwella iechyd yn golygu mynd i'r afael thlodi, tai gwael ac amgylcheddau

lleol sydd wedi dir ywio. Mae polisau ynglyn bywyd trefol, yn ogystal datblygu gwledig, yn mynd law yn llaw 'r rhai ar gyfer diogelu'n hamgylchedd.

9.18 CAMAU I'W GWEITHREDU

- dylai'r Cynulliad fabwysiadu ymagwedd at adfywiad lleol sydd wedi'i seilio ar ardaloedd, fel bod modd ystyried effaith polisau a rhaglenni cenedlaethol perthnasol yn eu cyfanrwydd
 - mae gan grwpiau cymunedol a'u cynr ychiolwyr ran holl-bwysig i'w chwarae ym maes adfywiad economaidd
 - dylid mynd ar drywydd problemau penodol y Gymru wledig o fewn fframwaith y Bartneriaeth Wledig
 - rhaid i'r rhaglenni ystyried yr amrywiaeth yn sefyllfa ardaloedd trefol a diwydiannol Cymru.
-
-

10 - Gweithredu

10.1 Bydd y Cynulliad yn hybu deialog gynhwysfawr gyda diwydiant a masnach Cymru a chyda'r cyrff cyhoeddus a gwirfoddol hynny sy'n llunio ac yn cyflwyno'r fframwaith economaidd yng Nghymru. Bydd modd ganddo felly i gyfeirio'r strategaeth, monitro perfformiad ac addasu'r blaenoriaethau a'r rhaglenni yn l yr angen.

10.2 Bydd cyllid Ewrop yn adnoddyn pwysig ar gyfer cyflwyno'r strategaeth. Nid yw'r Tasglu Ewropeaidd wedi ystyried a chytuno eto ar ei argymhellion ar y trefniadau manwl y dylid eu sefydlu ar gyfer rheoli'r rhaglenni. Yn dibynnu ar archwiliadau manwl pellach, mae wedi dod i gytundeb bras, serch hynny, ar yr egwyddorion y dylid eu dilyn, sef:

- o na ddylai'r system bresennol o gylchoedd cyflwyno ceisiadau ar sail nifer fawr o geisiadau ar gyfer projectau unigol gael ei pharhau o dan y rhaglenni newydd;
- o y dylai gael ei disodli gan ymagwedd fwy strategol yn cynnwys "pecynnau" neu strategaethau cenedlaethol a lleol;
- o y byddai strategaethau "cenedlaethol" yn cynnwys pecynnau pwnc fel rheol ee cymorth ar gyfer marchnata twristiaeth, a fyddai'n cael eu hasesu gan y bartneriaeth ac y byddai'r cyllid yn destun cytundeb dros gyfnod o flynyddoedd. Fel rheol cyrff sy'n gweithredu ar lefel genedlaethol yng Nghymru, ee y Bwrdd Croeso, fyddai'r noddwyr. Byddai cynigion ar gyfer strategaethau cenedlaethol yn ofynnol i ddangos y cysylltiadau chamau ar lefel is-ranbarthol neu leol;
- o y gallai "pecynnau lleol" ganolbwyntio ar themu is-ranbarthol neu ardaloedd daearyddol a chael eu paratoi gan grwpiau partneriaeth lleol. Gellid rhoi cyllid ar gyfer pecynnau lleol er mwyn iddynt gyflwyno strategaethau dros gyfnod o flynyddoedd;
- o y byddai'n hanfodol sefydlu Ysgrifenyddiaeth ganolog gref i gyflawni'r gwaith manwl o weinyddu a monitro'r rhaglenni. Byddai'r Ysgrifenyddiaeth yn gwasanaethu Pwyllgor Monitro. Byddai gan yr Ysgrifenyddiaeth swyddogaeth flaenweithgar, gan gynnwys gweithio gyda phartneriaid wrth drafod a pharatoi cynigion ar gyfer strategaeth.

10.3 Yr oedd y Tasglu yn bwriadu cyflwyno argymhellion penodol i'r Cynulliad yn Hydref 1999.

Aelodaeth y Tasglu Ewropeaidd

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC)
Awdurdod Datblygu Cymru (WDA)
Bwrdd Croeso Cymru
Cydffederasiwn Diwydiant Prydain
Cyngres Undebau Llafur Cymru
Ffederasiwn y Busnesau bach
Chamber Wales
Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC)
Undeb Cenedlaethol y Ffermwyr yng Nghymru
Undeb Amaethwyr Cymru
Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC)
Asiantaeth yr Amgylchedd yng Nghymru
Y Pedwar Fforwm Economaidd
Rhanbarthol
Cyngor CHM Cymru

Fforwm
Penaethiaid Sefydliadau Addysg Uwch yng
Nghymru
Y Comisiwn Cyfle Cyfartal
Anabledd Cymru
Mr Wayne David
Mr Hywel Ceri Jones

Y Cynulliad Cenedlaethol, y WDA a CLILC yw aelodau ysgr i f enyddiaeth y Tasglu

Foreword

An Invitation

This document is the product of extensive work by the European Task Force, a public, private and voluntary sector partnership appointed last October by the then Secretary of State to prepare advice for the National Assembly on how Wales can make best use of new European Structural Fund programmes to be launched in 2000.

The partnership has been asked to produce a comprehensive set of proposals for consideration by the Assembly in Autumn 1999. To help achieve this, it wants over the next two months to encourage views and comment from the widest possible range of bodies, communities and individuals throughout Wales so that no interest is overlooked in drawing up its plans.

Three documents have been prepared to help focus the debate.

- the draft National Economic Development Strategy assesses some of the key issues facing Wales and the policies that might be developed to tackle them;
- the Single Programming Document for Objective One deals specifically with the problems of West Wales and the South Wales Valleys;
- the Objective 3 Operational Programme considers policies in education, training and employment. It is specific to East Wales but, when agreed, these policies would be adapted as a framework for action in all parts of Wales.

These documents are work in progress, not the conclusion. This is an invitation to you to participate and make your own views known before the closing date of 15 September 1999. You can do so either through one of the partner bodies listed at the back of this document (P.38) or by getting in touch direct with:

Stuart Mackinnon
European Task Force Secretariat
National Assembly of Wales
Cathays Park, Cardiff CF1 3NQ

Tel. 01222 826089 (Fax 01222 823257)
E Mail stuart.mackinnon@wales.gsi.gov.uk

European Task Force
14 July 1999

1 Introduction

1.1 The National Economic Development Strategy will be the vehicle for setting the strategic priorities for the economic policies and programmes of the Assembly. The Assembly has a unique opportunity to take the programmes it has inherited, alongside the significant contribution of the new European funds, and shape them to provide a consistent and concerted impact on our future prosperity.

1.2 Europe offers a window of opportunity to achieve new levels of prosperity in the whole of Wales. The key policies and priorities outlined here focus on getting the best out of the unique opportunities for development over the period 2000- 2010. Separate action programmes will detail the specific measures necessary to implement European programmes in particular regions of Wales.

1.3 Objective One status for the South Wales Valleys and the Western half of Wales offers the highest levels of EU assistance for regions whose development is lagging behind the rest. Objective Two is directed at urban and rural areas in difficulty and undergoing socio-economic change. It will operate in parts of East Wales. Objective Three will provide a frame of reference and EU funding for human resource development throughout Wales to help adapt and modernise policies of education, training and employment. There will be funds for agriculture and rural development as well as four special Community Initiatives offering potential for further funding for inter-regional co-operation (INTERREG), rural areas (LEADER), urban regeneration (URBAN) and equal opportunities (EQUAL).

1.4 The aim must be to accelerate the rate of sustainable economic growth and improve the quality of life for all the people of Wales. This can only be achieved by close partnership working and a focus on the issues which will make a real difference. Making sufficient funds available for the major issues will mean making difficult choices - not everything can be supported. We need your views to help the Assembly decide.

European Task Force
July 1999

2 Wales Now

2.1 Sustainable development for Wales means taking a strategic approach to the economy which will address the social disadvantages faced by many, strengthen our environmental quality and leave us with more competitive and productive businesses. This section reviews our current performance.

The Economy and Employment

2.2 The fundamental problem is the persistent and substantial gap between levels of prosperity in Wales compared with the UK and the rest of Europe.

Over the past 25 years, the Welsh economy has moved broadly in line with the UK but from a very low base and the gap has recently widened. Welsh per capita GDP is now only 82% of the EU average. The diagnosis is that too small a proportion of the Welsh population has a job and there is lower productivity amongst those in work.

2.3 Wales has had unemployment rates above the UK average for most of this century. However, this ignores the "economically inactive", substantial numbers of whom - given the right conditions - could be valued participants in the labour market. The Welsh employment rate has always been well below the UK and the difference now is as large as in the early 1970s.

2.4 Low productivity as well as wages tend to reflect job mix, rather than low productivity in equivalent jobs. Wales is heavily dependent on slow-growth activities and has too small a share of the faster-growing sectors that are a feature of more progressive economies.

2.5 Welsh manufacturing has out-performed the UK, accounting for around 30% of GDP against 22% in the UK and providing some 200,000 jobs. Sectors such as steel, automotive components and electronics are highly competitive. Inward investors have been a major influence, now employing one third of the manufacturing workforce and making a substantial contribution to output, incomes and jobs. This welcome success in manufacturing must be safeguarded and reinforced. However, the manufacturing sector overall remains slow-growth and cannot be expected to provide the stimulus for the step-change in wealth creation that Wales needs.

2.6 In services too, Wales is strongly represented in areas such as health and education, public administration and defence employment which continue to offer a valuable source of jobs. However, Wales has done less well in the faster-growing sectors such as tradable services. Financial and business services leads the latter with around 100,000 people employed but the sector contributes proportionately less to the Welsh economy than elsewhere and is relatively less well-paid. If wage levels and the relative size of the financial and business services sector in Wales were at the UK average, the productivity gap with the rest of the UK would be substantially narrowed.

2.7 Small and medium sized Welsh firms must be the focus for the massive effort required to diversify the economy into higher value-added growth sectors, to create new and expand existing businesses and to secure more and better-paid jobs for an expanding workforce. The SME sector is currently not well-positioned to play the lead role. Wales has 17% fewer firms per head than the rest of the UK and 24% fewer firms with at least one employee. The birth rate of new businesses also lags behind. New VAT registrations in Wales is around only 8% of the total stock compared with 11% for the UK as a whole. A combination of background factors appears to hold Wales back in generating a healthy flow of successful entrepreneurs. Once established, small firms tend to stay small.

2.8 There are other weaknesses. SMEs in Wales are seen to invest less than elsewhere in both human and physical capital and to be less engaged in international trade. Research and development spending overall in Wales is the lowest of all UK regions.

Regional Disparities

2.9 There have been increasing disparities within Wales and development planning must be sensitive to the sharp regional and local differences in economic structure and growth prospects.

2.10 In East Wales, overall economic performance is around EU levels but this masks significant differences within the region. In urban and rural areas, there are still severe pockets of deprivation and poverty with above average youth unemployment, high levels of disaffection and long-term unemployed. In West Wales and the Valleys GDP per capita is only 71% of the EU average. The South Wales Valleys, relatively successful in manufacturing but weak in the growth service sectors, still paint a bleak picture of an under-performing economy, low economic activity rates, high sickness levels, poor housing and low educational attainment.

2.11 Rural areas of Wales suffer special problems with the long-run decline of agriculture, a small, dispersed population, poor accessibility from urban areas and a relatively aged population. There are the distinct problems of under-employment and "waged poverty" largely due to low-income, casual, seasonal and part-time employment.

People

2.12 Economic progress is inextricably linked with social and community development. Household income in Wales is the lowest of any region in Great Britain and the proportion of income from social security benefits is higher.

2.13 Too many young people and adults in Wales do not fulfil their true potential. Over 10% of pupils leave school without any GCSEs and around 370,000 adults of working age have no qualifications. Over 20% of the working age population have low numeracy skills and one in six have low reading skills. Overall, Wales lags behind other parts of the UK and overseas competitors in developing basic and intermediate skills.

2.14 There have been increased pressures on some communities and individuals and, in urban and rural areas, there remain high concentrations of unemployment and underemployment, poor housing, accessibility and a poor environment. As well as low educational achievement, there are high levels of crime and disaffection among young people. In places, a cycle of continuing deprivation and social exclusion has developed and worklessness and low skills have become a familiar pattern. Levels of economic and social well-being also impact on health. Life expectancy in Wales is around 3 to 4 years less than the best in Europe and a much higher percentage of people report a limiting long-term illness than in Great Britain as a whole.

2.15 Low economic activity rates are a further significant burden. Excluding students, nearly 120,000 people of working age in Wales say they want employment but personal circumstances prevent them looking for a job or becoming available for work. These are largely concentrated amongst the middle aged from manual backgrounds with few qualifications and high levels of self-reported long-term sickness. This group has become larger over time which almost certainly reflects weak labour demand for this age and skill group.

2.16 These problems are exacerbated by the marked inequalities of opportunity which exclude particular groups and individuals from the mainstream economy and prevent them achieving their full potential. These include not only the barriers confronting women and men but also discrimination based on racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation. Tackling these and other causes of inactivity will be essential to ensure the proper functioning of the economy and of the labour market in Wales.

Infrastructure

2.17 The quality of infrastructure provides an important foundation for economic growth and regeneration. Within Wales, despite substantial public and private investment in the past, there are still substantial gaps in the provision and quality of infrastructure available to businesses and communities, notably:

- economic growth in south east and north east Wales has been helped by significant investment in transport infrastructure. We need to look to see whether similar improvements in the West and the Valleys could have equal benefits.
- much of the existing rail infrastructure for both passenger and freight traffic is out of date and operating at or beyond capacity. There is also a need for improved access to support further investment in Welsh ports and airports as well as a greater shift from road to rail;
- the rapid growth in the application of Information and Communications Technologies (ICT) will be fundamental to the strategy. Additional investment will be needed in telecommunications infrastructure, especially at the local level;
- business needs affordable and reliable supplies of energy. The strategy will require a review of the options for improving the domestic capability in Wales, including renewable sources of energy;
- in some areas, the market does not bring forward sufficient land, sites and premises required for development. The high costs of land reclamation can also deter investment.

2.18 The development of infrastructure can give rise to significant direct and indirect environmental impacts. Sensitive planning, design and management of infrastructure, together with positive mitigation measures, will be required to minimise intrusion and protect habitats. Environmental best practice should be followed in developing essential infrastructure.

Environment

2.19 The natural, built and cultural heritage of Wales are among Wales' greatest assets, to be safeguarded and nurtured as key determinants in the quality of life for those living and working in Wales.

2.20 The quality of the Welsh landscape is exceptionally high, and huge investments in derelict land clearance have helped to remove the legacy of past industrial activity. The environment now needs protection from more contemporary problems:

- climate change and acidification continue to harm wildlife, and poor urban and rural air quality continues to affect people's health and the quality of life in communities;
- pollution of freshwaters and coastal waters from a variety of sources harms wildlife and economic interests, whilst demand for water and water abstraction impacts on the natural environment;
- development pressure threatens landscapes, including riverine, wetland and coastal habitats;
- the volume of domestic and industrial waste threatens the environment and may very well be economically inefficient as well.
- large losses in habitats and wildlife on farmland, due to changing agricultural practices and overgrazing, and similar problems in freshwaters and around the coast of Wales.

2.21 In many areas, strengthening the quality of existing environments will be a central feature of the overall economic strategy. Effective measures to enhance the environment will also include the more efficient use of natural resources, energy conservation and promoting the fullest use of renewable sources of energy.

3 Vision

3.1 European funding must be used to deliver a step change in the economy which will spread prosperity throughout Wales, raise overall GDP and deliver sustainable development.

By 2010, we wish to see a renewed Welsh economy based on:

- high and appropriate skill levels
- higher levels of participation;
- strong representation in growth sectors;
- innovation
- an export culture;
- added value;
- higher quality jobs;
- the highest quality of the natural environment;

This economic transformation must increase levels of employment and activity, raise earnings, and increase the quality of life, health and opportunity for all.

Principles

3.2 Programmes to develop this strategy should respect:

- the essential role of complementary action in social, education and health policy
- the value of investment in people, the environment and culture
- the importance of business as the provider of the prosperity on which an improved quality of life is based
- the needs of disadvantaged communities and groups
- the importance of clear priorities and effective partnership

Objectives

3.3 The main objectives of the strategy are:

- to raise Welsh GDP closer to the levels in the UK and Europe

- to raise the performance of the less well-off regions of Wales closer to that of the best

Priorities

3.4 To achieve the top level objectives, there is a need to prioritise action:

- to strengthen human resources, enabling more people to participate in the labour force and raising the skills of those already working
 - to move the balance of the Welsh economy to:
 - favour growth sectors
 - increase the stock of small businesses
 - raise the competitiveness and productivity of existing businesses by
 - increasing the number of firms exporting
 - increasing R and D and the use of Information and Communication Technology
 - exploiting our economic, cultural, artistic and environmental strengths
 - supporting less well-off communities and disadvantaged groups and ensuring that full opportunities are available to them
-
-

4 Targets

4.1 Objectives have to be underpinned by clear targets and indicators against which everyone can measure progress. There needs to be a clear hierarchy of targets and associated indicators, linking directly to the strategic objectives and feeding through to European and domestic programme activity.

4.2 Final proposals will be put forward in Autumn 1999 in the light of consultations. The following is a possible framework for consideration.

Strategic Targets

GDP

Per capita GDP in Wales to reach:

- 84% of the UK average by 2002
- 87% of the UK average by 2006
- 90% of the UK average by 2010

Per capita GDP in West Wales and the Valleys to reach:

- 75% of the UK average by 2002
- 78% of the UK average by 2006
- 81% of the UK average by 2010

4.3 These targets are demanding. To reach 90% of the UK average, Wales would have to grow 0.78% faster than the UK growth rate over the period - an increase of over one third on Wales' long-term average growth rate. Growth in West Wales and the Valleys would need to be significantly above its recent rate in order to close the performance gap with East Wales.

4.4 Welsh economic performance at this level will require more people in work as well as greater productivity of those in work. Bringing either of these up to the UK average would go most of the way to achieving the targets. In the short term, more is likely to be achievable by getting those currently not working into jobs. However, long term prosperity demands that the foundations be laid for a more productive economy. Within this overall framework, we offer the following associated targets. We would particularly welcome views on the balance between more people in work and improvements in productivity growth rates.

Associated Targets

Jobs

Net additional jobs in Wales to increase:

- **40,000 by 2002**
 - 34,000 in West Wales and the Valleys
 - 6,000 in East Wales
- **a further 48,000 by 2006**
 - 38,000 in West Wales and the Valleys
 - 10,000 in East Wales
- **a further 48,000 by 2010**
 - 38,000 in West Wales and the Valleys
 - 10,000 in East Wales

Inactivity

The total of working age inactivity and unemployment to reduce:

- **25,000 by 2002**
 - 25,000 in West Wales and the Valleys
 - in East Wales, population increase will broadly offset growth in jobs
- **a further 32,000 by 2006**
 - 28,000 in West Wales and the Valleys
 - 4,000 in East Wales
- **a further 32,000 by 2010**
 - 28,000 in West Wales and the Valleys
 - 4,000 in East Wales

Equal Opportunities

Participation in work of women, men, ethnic minorities, disabled people, other disadvantaged groups and the inactive to be brought closer to the UK average:

- % of the UK average by 2002
- % of the UK average by 2006
- % of the UK average by 2010

Earnings of the same groups should also be closer to the UK average:

- to x% of the UK average by 2002

- to y% of the UK average by 2006
- to z% of the UK average by 2010

[Targets to be agreed in the light of baseline studies]

Productivity

GDP per person employed in Wales to increase:

Productivity growth rates will be held at UK levels

- Increases in higher value-added jobs will offset the necessarily lower productivity of new jobs taken up by those previously detached from the labour market

Intermediate Targets

Intermediate indicators will help judge progress of policies and programmes. Further work is recommended in the following areas.

- SKILLS
 - SME NUMBERS
 - SME EXPORTS
 - INNOVATION
 - ADDED VALUE
 - ENVIRONMENTAL IMPROVEMENT
 - HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT
 - COMMUNITY DEVELOPMENT
-
-

5 Human Resources

5.1 Future prosperity depends upon releasing the enterprise of the people of Wales themselves, investing in their knowledge and skills so they can deliver their full potential.

5.2 The heart of the strategy is to create a knowledge-based economy which will involve strengthening human resources, increasing the level of attainment in education and training, expanding access to the labour market and raising the skills of those already at work.

Lifelong Learning

5.3 National policy is to create a learning society through Lifelong Learning in which everyone routinely expects to learn and upgrade their skills throughout life. The Learning Strategy for Wales is based on better access to information and provision, widened participation, new targets for learning, and strengthened collaboration. There is to be a significant increase in the number of participants in education and training with financial provision for extra places in Further and Higher Education and new Access Funds to support students at universities and colleges. Lifelong Learning Development plans are to be pursued by partnerships at the local level.

5.4 The programme will be reinforced by three important initiatives. The new National Grid for Learning will ensure that teachers in Wales have a wider range of educational materials at their disposal than ever before, along with the latest ICT to enable them to access those materials. The University for Industry, a public/private sector partnership, will exploit ICT to offer innovative and cost effective learning opportunities. It will enable learners to acquire new skills at the workplace, in the home or at local learning centres. It will be designed to respond to industry's skills needs and the management needs of small firms. Alongside these, the bilingual Digital College will develop Wales' strengths in television and radio production to promote distance learning. The strategy must reinforce these initiatives.

Institutions

5.5 Educational reforms will set a requirement for high-quality delivery and stretching targets for our schools. The strategy can promote initiatives that will help step up performance.

5.6 There must be stronger links between business and education. Positive action must be taken to support and enhance the curriculum by developing courses, materials and technology-based mechanisms which encourage children to learn relevant business skills. Links to industrial "mentors", and appropriate work experience, will be instrumental in the success of this approach and there must be active support and training for teachers.

5.7 Skills and understanding in the application of ICT will be vital in working life and will transform schools' teaching and learning. The National Grid for Learning will be extended to new technology into schools. Within a couple of years, it is estimated that:

- all newly-qualified teachers will be ICT-literate to mandatory standards;
- all schools, colleges, universities and libraries, and as many community centres as possible, should be connected to the Grid;
- most school leavers should have a good understanding of ICT;

- Wales should be a centre for excellence in the development of networked software content for education.

The rapid spread of innovation in our schools is a key priority.

5.8 Other institutions will make a critical contribution:

- the Further Education sector with nearly 200,000 enrolments covers well over one third of 16 and 17 year olds but around 80% of their students are adults. The sector has a significant role to play in reducing social exclusion, targeting support for the disadvantaged and improving employability;
- well over half the students in Higher Education are full-time mature students or those who are part time. The sector, with institutions of world standing, is being encouraged to achieve a better balance of participation amongst all groups in society and to offer a broader range of provision to serve an increasingly diverse population of lifelong learners.

5.9 But the development of human capital involves more than what goes on in the learning institutions or the workplace. Practical volunteering can also make a significant contribution. People of all kinds need stepping stones and progression routes into training and education. They need prompts and stimuli within the community itself. Moreover, people living and working in places that are socially and economically disadvantaged can benefit especially from outreach support, from Community enterprise and from the recognition that that what they are doing to develop and sustain their own communities has a genuine value, in terms of education, training or both.

5.10 Widening participation in learning, as a first step to education, training or employment, means reaching those people who are least likely to take up conventional opportunities. Voluntary activity is for many people the first step. Voluntary and community organisations will be catalysts for progress and a new strategic impetus should be given to their work to bring forward cost-effective, quality programmes.

5.11 ACTION:

- promote rapid development of the University for Industry and the Digital College;
- reinforce national education and training targets;
- support stronger links between business and schools
- strengthen the National Grid for Learning with ICT equipment and training for teachers and pupils.
- support for informal learning through voluntary and community activity.

Employability

5.12 A central priority is to cut down the huge waste of human resources through an intensive and sustained effort to raise levels of participation in the labour market, helping those suffering or at risk of unemployment and tackling the causes of inactivity.

5.13 The threat of unemployment and social exclusion begins in the schools. The strategy must support innovative approaches to preventing disaffection, leading young people to drop out of school with no skills or qualifications. Schools must be helped to identify those at risk and tailored provision should be offered to encourage those affected to continue education or training.

5.14 Assistance for the unemployed is the focus of a range of initiatives under the Government's Welfare to Work programme. The New Deal is the flagship programme, providing direct help to target groups and offering a mix of counselling, advice and guidance as well as job and training options. Employment Zones and the Single Focused Gateway will add further to the help available.

5.15 However, despite the success of mainstream programmes, more needs to be done to tackle the distinctive problems

within Wales. For example, particularly at the local level, there is evidence of a need for change in the help available to particular client groups. A detailed review is necessary to identify the weaknesses in current provision and the scope for adding value to the services on offer.

5.16 But the effort needs to go well beyond this if the objectives of the strategy are to be realised. Action is required to increase the confidence, skills and motivation of all unemployed people. In particular, target groups should include:

- those at risk of being made redundant whether or not they have notice of redundancy;
- those out of work, whether or not registered unemployed.

5.17 Whilst the majority of people becoming unemployed will find a job in a relatively short period of time, there are certain groups who are more liable to fall into long-term unemployment and the benefit trap. These include people with no up-to-date skills or qualifications, though there are other vulnerable groups such as temporary, seasonal or casual workers and part-timers as well as those affected by rural isolation. Appropriate measures must be drawn up. The employability of young people must be improved by equipping them with the basic and key skills that employers demand. They must also have a route to higher skills to adapt to economic and technological change. However, economic inactivity and outdated skills are problems that particularly affect adults and older workers. Intense employability measures as part of a preventive approach are vital for these groups who account for a significant proportion of the inactive.

5.18 Priority must also be focused on helping the re-integration of the long-term unemployed. These individually possess a unique set of needs and circumstances which require tailored provision to encourage a successful transition to a full economic and social life. Their needs, as well as of those not registered as unemployed but who are economically inactive, need to be considered individually.

5.19 ACTION:

- help those likely to leave school with no qualifications;
- consider value-added enhancement of mainstream unemployment programmes;
- identify and help those at risk of redundancy;
- help for all those out of work, whether or not registered unemployed;
- individual help for the long-term unemployed and the economically inactive.

Equal Opportunities and Social Exclusion

5.20 The 1997 Amsterdam Treaty expanded the scope of EU equal opportunities policies, extending the principles to include discrimination based on racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation. It is recommended that this strategy should follow the same principles. In Wales, language may be another area where care must be taken to ensure equality of treatment.

5.21 Inequality results in the creation of structural and attitudinal barriers which affect the ability to participate in socio-economic activity and limit the skills and talents available. It is an important cause of low participation rates.

5.22 Economic activity rates for these disadvantaged groups are lower than average and women, Welsh speakers and the disabled in particular are under-represented as entrepreneurs.

5.23 Gender segregation is more marked in Wales than in the UK as a whole, with women being concentrated in a narrower band of occupational sectors and in mainly low-paid, low status work. In addition, Wales has one of the lowest levels of childcare provision within the EU.

5.24 Measures to remove barriers to education, training, employment and entrepreneurship for all disadvantaged groups, and to increase their earnings potential, are vital to sustainable economic regeneration. Further work should be put in hand to

analyse the different needs and opportunities of particular client groups so that effective and tailored action programmes can be put in place.

5.25 Economic activity, inequality and other forms of social exclusion need to be approached at a very local level. Individual communities across Wales face very different problems which in many cases are exacerbated by poor social and physical infrastructure. In the worst affected areas, a cycle of continuing deprivation and social exclusion has developed affecting not only the young but also groups of middle-aged people many of whom have dropped out of the labour market. The problems are compounded for those whose access to learning, work and services is often more difficult anyway and at whom mainstream services are often not well targeted.

5.26 The aim is to break the cycle of deprivation and exclusion in the more deprived communities and target groups. Re-integration into mainstream economic life is the principal goal, though a range of intermediate activities may be required to make this possible. Positive action is necessary to provide equality in training, employment and voluntary opportunities. Strategies must be developed with a clear focus on the particular needs of the people and places most affected and support must be available for those organisations that are the most accessible to the potential beneficiaries. Training, support and financial assistance should be available to help capacity-building for community-based groups.

5.27 In many areas the creation and development of community businesses is a growing contributor to the local economy. The "social economy" has a key role to play in bringing forward new opportunities outside the mainstream market. It combines economic activity with a social purpose, and contributes directly to employment creation and economic growth. Community enterprises can also provide training and personal development to enable individuals to maximise their potential. The social economy is typically driven by not-for-profit organisations, rooted in mutuality, with the support of the public and private sector. Support for the development of viable businesses should form part of a comprehensive approach to community development.

5.28 ACTION:

- remove barriers to education, training, employment and entrepreneurship for all disadvantaged groups;
- draw up tailored action programmes to reflect the different needs and opportunities of particular groups
- provide direct advice and assistance to help capacity-building in communities and to promote new community businesses

Skills In Business

5.29 A key element in the drive for competitiveness will be to upgrade the skills and knowledge available to Welsh businesses and their workforce.

5.30 How businesses fare will often reflect the quality of management. Research suggests there are too few in business with higher management skills and that there is an increasing need for people to acquire management skills on top of their professional or job specific skills. There are particular weaknesses in rural Wales. There must be increased effort to raise awareness of the benefits of skills and training for managers and dedicated new programmes offering an uplift in a range of management development skills. These should include particular measures to tackle the shortage of higher level graduate skills in SMEs.

5.31 Matching the competition will also demand a major new emphasis on increasing workforce skills. Significant barriers have to be overcome. Many employers are deterred by the cost, time and operational problems involved in human resource investment. Surveys suggest that half of all employers would not have arranged off the job training for any of their workforce in the previous twelve months and that a fifth would never have given their employees proper opportunity to develop skills relevant to their job. Yet failure to invest impacts directly on productivity and growth and denies employees the adaptability they will need through their working life. There is also the risk of a depressing cycle of events. With low expectations, skills and motivation in the workforce, employers are less likely to have the confidence to undertake speculative investment and grow their businesses. Employees on the other hand will have little incentive to commit to higher skills because of their perception of a continuing low-quality, low-pay job.

5.32 The expansion of the Modern Apprenticeship Scheme by more than 50% will make an important contribution to the supply side at craft, technician and supervisory level. Stepping up the level of vocational skills will have increasing value in making existing business more competitive but will also help create a potential pool of labour for the higher growth, higher wage sectors of industry that Wales must attract. This in itself however is not considered sufficient. There is a compelling case for a substantial new initiative to raise skill levels in SMEs which will help safeguard existing jobs, create new jobs and give people the skills they require for their future personal development.

5.33 There should be a new push to encourage smaller enterprises to commit to Investors in People. The aim is that by 2004, 80% of firms with 50 or more employees will have signed up to these standards. There should also be encouragement for the initiative taken by trade unions and employers to promote employee development and training schemes.

5.34 ACTION:

- the introduction of measures to promote upskilling and re-skilling in SMEs, where this would lead to a recognised qualification.
 - support for joint action between trade unions and employers to establish employee development and training schemes;
 - training in management skills, especially higher level skills
-
-

Chapter 6 - Business and Enterprise

6.1 The strategy proposes that over the next decade 136,000 net new jobs can be created in Wales. This will be achieved through the expansion of existing businesses, an increase in the stock of small businesses and by a new emphasis on growth sectors

6.2 Given the scale of the challenge, Wales needs urgently to consider the adoption of a new Business Development Strategy to deliver the change anticipated.

Existing Businesses

6.3 Existing SMEs are on the whole not growth oriented. More firms than average are sole traders but there are proportionately fewer firms with less than 50 employees, one of the dynamic firm sizes. SMEs are typically less productive than the UK average and perceived to be less engaged in international trade, and less innovative, than SMEs elsewhere. Major initiatives will therefore be needed to secure the expansion required.

Enterprise

6.4 The range and organisation of services to business are being addressed by the Business Connect Management Board and the Entrepreneurship Action Plan. The outcome of this work must be carefully evaluated with the aim of establishing a coherent, simple and readily accessible service to business throughout Wales.

6.5 The continuation of existing policies and practices in this field will not, however, be sufficient. A radical new approach is needed. The aim must still be to provide all Welsh businesses with a comprehensive range of services to help their competitiveness and business development. However, the strategy must also commit to a major intensification of effort and resource to maximise the potential of the 10% or so of companies identified as having real growth potential.

Adding Value

6.6 Wales is over-dependent on slow-growth activities and must diversify. The aim should be to focus on firms in high growth sectors, especially those in high-value, "knowledge-based" tradable services. This means establishing a programme to identify the growth sectors and companies to be targeted. An action plan should then be agreed setting out the priorities and the tailored range of incentives to be offered to attract the higher value-added managerial, professional and specialist jobs that will be sought. Facilities must be in place to develop skills within these target areas in order to ensure an adequate supply of suitably qualified employees.

6.7 This strategic shift in direction is likely to place new significance on implementation of the innovation and technology pathways for Wales identified in the Regional Technology Plan. The key steps to be worked up into detailed plans include:

- creating a culture of innovation
- developing supply chains and networks important for competitiveness
- creating the right conditions for Wales to profit from global innovation and technology
- providing high quality business and innovation support to Welsh companies

- ensuring that finance for innovation is readily available
- providing education and training in relevant areas of innovation and technology

6.8 Creation of a knowledge-based economy will be helped through the Wales Information Society project. This involves a co-ordinated programme of initiatives which build on proven best practice and innovative ideas. It addresses demand-side measures to encourage the exploitation of relevant applications and technologies: supply-side measures to ensure Wales has the capability to meet the demand: infrastructure development to provide equality of access to the technologies: and institutional mechanisms for making best use of the opportunities and assessing their impact.

Finance

6.9 Early consideration should be given to providing new mechanisms to enable firms, especially those with high growth potential, to access finance for a range of business purposes over and above normal bank overdrafts. Designation of the South Wales Valleys and the Western half of Wales as Objective 1 opens up the prospect of the highest levels of assistance being available to support business needs. The review of the Assisted Areas map will result in changes which may offer other opportunities elsewhere in Wales. Both will provide a framework within which the finance options can be considered.

Innovation

6.10 Encouraging R and D and innovation through closer links between business and higher and further education will help companies develop new products, processes and services. There should be early study of the potential for developing clusters and networks eg Science Parks or Innovation Centres, to strengthen these links and to provide incentives for leading-edge researchers and academics to remain in Wales. The ability to support "spin-out" ventures from the institutions and a focus by universities and colleges on the technological needs of major industry sectors, are further potential benefits.

6.11 A knowledge-based economy will demand that Welsh companies should place the exploitation of ICT as one of the central priorities in their businesses. They should be helped to do so with direct assistance and guidance through accredited advisers.

Exports

6.12 The lack of demand for goods and services from the domestic and business markets is an important constraint on growth. Markets outside Wales have an important role to play, yet research suggests that Welsh SMEs in particular are less likely to pursue exports than their UK equivalents. Awareness raising and practical support for potential exporters is offered by Government and a variety of national and local bodies throughout Wales. There is a need to provide a clear strategic direction to Wales' export efforts, to intensify the effort and to improve co-ordination.

6.13 At the same time, the globalisation of markets offer significant opportunities not only for direct exports but also for other links such as joint ventures, manufacturing and licence agreements and technological collaboration. The services available should include enhanced efforts to identify international opportunities for trade and to facilitate a wider range of contacts between Welsh companies and global partners. This should include the scope for the formation of strategic "clusters" of Welsh companies in defined growth sectors where collaboration might improve their ability to operate at an international level.

New Businesses

6.14 The Welsh economy urgently needs new businesses. The rate of new firm foundation is well below that of the UK which has 24% more firms per head that employ at least one person. The reasons appear to be a complex mix of lack of local

demand, shortage of finance, cultural and skills factors.

6.15 A major effort is required to increase the number of new firms being created. Fundamentally, the starting up of a new business must become a viable option for the many and not just the few. However, most of the improvements in the provision of business services recommended above, including better access to finance, will help address the problem. In addition, direct support should be provided for the development of incubator facilities, the delivery of high quality mentoring and business advice, the installation of up to date technology and business applications and the availability of suitable premises and services.

Inward Investment

6.16 Inward investment has historically played a key role in Wales' economic development. At times of dramatic job loss, inward investment has provided jobs on a large scale in a relatively short period of time which would be difficult to generate in any other way. Inward investment has helped update our technology, manufacturing processes and work practices and has stimulated demand for goods and services amongst suppliers. It will continue to make a valuable contribution to the economic regeneration of needy areas of Wales.

6.17 To maximise the benefits to Wales, inward investment must be integrated within the wider economic strategy and linked with programmes for land, sites, premises and human resources. It might also be possible to attract relatively small-scale investment projects, which might be accommodated in smaller Welsh communities, in addition to the major flagship schemes. Particular attention should be given to companies in high-growth, tradable sectors. New and innovative support mechanisms might be considered to attract inward investment in high value-added sectors to encourage them both to locate their professional and managerial staff within Wales and to undertake research and development locally. Links with universities and colleges would be relevant. New investors should be encouraged to become firmly embedded into the local economy and labour market. This will be enhanced by specific action to extend supply chains and networks between investors and indigenous businesses and to foster collaboration with Welsh business.

6.18 ACTION

- there should be major intensification of effort and resource on growth sectors and companies
 - a plan should be drawn up in consultation with the partnership to identify the key target sectors and the incentives to be made available
 - implementation of the Regional Technology Plan and of the Wales Information Society should be accelerated in consultation with the partnership
 - a review of finance for business should be undertaken in the light of changes to the Assisted Areas map and the designation of Objective 1 status
 - a focused export strategy should be drawn up in the context of the Entrepreneurship Action Plan
 - in the light of the proposed changes in the delivery of support for new business, a revised all-Wales strategy for inward investment should be prepared, including proposals for after-care and localisation
-
-

Chapter 7 - Sector Initiatives

Tourism

7.1 Tourism spending from overnight and day visitors contributes more than 1.9 billion directly to the Welsh Economy - equivalent to around 7% of GDP. It is an industry dominated by small independent operators but supports 100,000 jobs in the Welsh economy, more than 10% of the workforce.

7.2 The industry is well-placed to make a greater contribution to the economic and social well-being of Wales. It is however facing major structural change as a result of changing consumer tastes, increased overseas competition and socio-economic trends. The traditional family summer holiday, the former mainstay of the tourism industry in Wales, is projected to decline and compensatory growth has to be sought from the short breaks, overseas markets and various niche markets. The challenge is to ensure that sufficient operators adjust their product offer to meet the needs of the market.

7.3 A new strategy for tourism in Wales is under consideration by the partnership in Wales. Its key points are likely to include:

- confirming the shift away from traditional to new and growing markets;
- the need to market Wales more effectively as an attractive all year round tourism destination. This will involve creating a strong tourism brand for Wales within overseas and key UK markets;
- ensuring that investment by the industry is responsive to the tourist's changing needs;
- improving professionalism and innovation by encouraging the industry to enhance skills, training and motivation within its workforce.
- a sustainable approach to tourism development which benefits society, involves local communities and enhances Wales' unique environmental and cultural assets.

7.4 ACTION

- a new Tourism Strategy for Wales should be finalised in consultation with the partnership.

Arts and Culture Industries

7.5 The arts and cultural industries represent a significant sector in Wales, employing around 29,000 people and contributing 1.1bn per annum to the economy. The voluntary arts sector contributes around 50m in direct spend in the economy each year.

7.6 Culture and the Arts is a growth sector given that the global market for cultural goods is expanding, and the rapid development of new technologies is providing a new demand for content provision.

7.7 A strong arts and cultural sector reflects the creativity and innovation in Wales. Good design and distinctiveness bring a competitive edge to Welsh businesses and stimulate exports. Arts and culture also contribute to social cohesion and have an important impact on local community capacity building. The power of arts and cultural activities to transform ideas, people and attitudes will be instrumental in, for example, regeneration plans, training and education and encouraging participation by disenfranchised groups. Action to support the Welsh language and culture should be an integral part of actions to promote

local identity and confidence, and to minimise outward migration particularly of young people.

7.8 A strategy for the industry will combine promoting the establishment of new businesses and helping existing businesses to become more competitive and to grow. It should aim to dismantle barriers to growth and to support businesses to the point that they become attractive to investors. Strategies to bring together business and industry with the creative industries will strengthen both sectors.

7.9 ACTION:

- review measures to improve competitiveness of the arts and cultural industries
 - review the position of the emerging cultural industries, particularly content provision in digital media, in the context of business support and finance schemes
 - recognise the role of the arts and cultural sector in community regeneration and in dealing with the problems of social exclusion
-
-

Chapter 8 - A competitive high quality environment

8.1 The physical environment in Wales is a priceless economic asset which needs to be maintained and enhanced for the benefit of all. It produces economic 'goods', such as wildlife and landscape, which are important to the quality of life and economic well-being of those living and working in Wales. It also provides the raw materials for economic growth and the space in which economic activities take place. The environment must be properly and positively managed.

8.2 At the same time, the goal of high and stable levels of growth will inevitably bring pressure to develop our infrastructure needs, so as to ensure the overall competitiveness of Welsh business and the attractiveness of Wales as a location for new investment. If sustainable development is to be achieved, there must be rigorous examination of the need for major infrastructure where this might have both direct and indirect impacts on the environment and the highest standards of planning, design and management of major projects.

Transport

8.3 An efficient transport system brings places and people closer, supports accessibility to specific sites and areas, improves the local distribution of goods and promotes inclusiveness. A system of strategic routes for through traffic facilitates the movement of goods and people, provides access to domestic and overseas markets and helps to attract new investment and visitors to Wales. Airports and sea ports can also make a significant contribution to sustainable transport links, supporting both passenger and freight traffic, and bringing Wales closer to European centres. For rural areas an effective transport infrastructure can contribute to the continuing viability of smaller rural communities by supporting accessibility of services.

8.4 A key principle in transport provision is integration - integration within and between different types of transport, with the environment, with land use planning and with policies for education, health and wealth creation. Integration should be a focus for transport measures under the strategy. This should include the use of Local Transport Plans to deliver integrated systems at the local and regional level, encouraging the greater use of public transport, integration between road and rail, green transport plans, and the active promotion of walking and cycling strategies,

8.5 Nevertheless, investment in infrastructure in Wales lags significantly behind that in England and mainland Europe and published plans will involve only limited public investment in the trunk road network or in new local road schemes. Resources to develop integrated local transport plans have been similarly constrained. Experience in Wales suggests nevertheless that a good road infrastructure provides an important impetus for regeneration. Economic performance in south east and north east Wales has been helped by significant investment in transport infrastructure and there is a need to examine whether investment could bring similar benefits of access, competitiveness and reduced peripherality to the western areas of Wales and to the Valleys. In many areas, the local road network is also showing strain.

8.6 In addition, much of the existing rail infrastructure, for both passenger and freight traffic, is obsolete and operating at or beyond capacity. There is limited provision of freight loading facilities as well as linespeed, weight and gauge restrictions on the lines, and a need for improved access to sea and airports.

ACTION:

- promote integrated local transport plans that reduce car use and road freight movements and improve accessibility
- bring Trans-European Networks in Wales up to appropriate standards
- invest in improvements to the highway network to complete core routes where this is essential for sustainable economic growth

- improve the local road network against similar criteria
- secure investment in the existing rail network to remove capacity constraints, improve line speeds and promote a modal shift from roads for freight and people
- encourage investment in ports and airports and the development of associated economic activity

Developing land, sites and premises

8.7 Land, sites and premises are important in attracting inward investors and supporting home-grown businesses. In many parts of Wales the market does not bring forward sufficient land for development as demand and associated rental levels and values are too low to justify the capital investment involved. Public sector support is therefore required to bridge that market gap, either through direct provision or by supporting private development.

8.8 ACTION:

- agree a programme for development of appropriate strategic and local sites and premises to meet anticipated needs for land and buildings for new industries and services.
- establish links with wider economic and land use planning objectives to inform the volume, nature and location of development; with particular attention to the locational requirements of new, high growth industries.
- create a simplified system of support to pump-prime private development

Information and Telecommunications

8.9 Access to modern information and telecommunications is vital to competitiveness and to improving quality of life in Wales. Wales suffers from the lack of an effective and widespread application of ICT. This suppresses demand and limits private sector investment. Public sector support will be focused on stimulating use of ICT applications. There will only be public investment in ICT infrastructure when this is the only means of ensuring pan-Wales provision.

8.10 The overall need is for a broad-band, applications-driven infrastructure throughout Wales. This should include installing leading edge technology to provide two-way broad band communications and to facilitate a high speed Internet backbone to support networks. There should be greater availability of public access points / kiosks served by high band width connections, and modernisation of telephone exchanges in rural Wales. The coverage of the current mobile telecommunications services should be improved and there must be early access to third generation mobile telecommunications services.

8.11 ACTION

Work with the industry to

- to exploit effective application of existing ICT infrastructure
- to enhance infrastructure where it is a proven constraint on development

Energy Supply

8.12 An affordable, reliable supply of energy is a basic business need. Only a modest amount of coal is now produced, and there is as yet no gas production, but the Milford Haven waterway still refines 15% of Britain's oil and Wales. The main

electricity grid infrastructure is relatively weak in rural Wales, and much of the network is over-ground and hence vulnerable to problems in severe weather. Business users argue that electricity supply quality is poorer and costs higher than elsewhere. Mains gas supplies are not always available in rural Wales and parts of the south Wales valleys.

8.13 Wales already has extensive experience of renewable energy projects in Wales, including hydro-electric operations, and on-shore wind farms. The Centre for Alternative Energy at Machynlleth has a world-wide reputation for demonstrating the potential of a wide range of renewable technologies there is an embryonic passive and active solar industry in south west Wales. Action will require close consultation between the public and private sectors and will focus on renewable energy, including small community schemes, new technology to achieve "clean" burn or gassification of otherwise environmentally difficult feedstocks, energy-saving measures and the integration of energy infrastructure with development sites. There may also be scope for underground installation of power networks in environmentally sensitive areas.

8.14 ACTION

- promote new and renewable energy sources, including small community schemes
- new technologies to achieve "clean" energy from problematic feedstocks
- explore integration of energy infrastructure with development sites
- promote energy conservation and efficiency

Environmental Infrastructure

8.15 Our environment has been damaged by past industrial processes and large areas of derelict industrial land have already been reclaimed. In achieving this, Wales has set itself at the forefront of remediation and regeneration techniques and the broader applications of the technologies can be commercially exploited. About 80% of the dereliction has now been removed and reclamation of the balance will eliminate hazards and pollution, create development opportunities and achieve marked visual and ecological improvements. With a very high percentage of its brownfield sites already re-developed, this programme will be important in relieving pressure for greenfield development. Over 8000 hectares of reclaimed land which have been incapable of development have been converted into "green" spaces and the product includes 16 Country Parks and numerous other sites of benefit to leisure, tourism, culture and heritage. This policy should be continued.

8.16 However, positive management of the environment must also be pursued in other areas. The quality of coastal and river waters in many parts of Wales is poor, which is damaging for the image of Wales and directly affects water-based industries such as tourism and fishing. There is guidance to the water companies setting out the environmental objectives to be achieved but there is a need to accelerate action to secure the potential economic and environmental benefits.

8.17 There are also numerous environmentally sensitive areas in which people live and businesses operate. The coastal zone is also a key natural resource on which livelihoods depend. It is essential that these precious assets are managed in an integrated and sustainable way so that we continue to derive maximum economic benefit whilst safeguarding and enhancing their environmental value.

8.18 Volumes of waste in Wales are increasing, with a high proportion still currently going to landfill. The EU Landfill Directive will require an increasing proportion of biodegradable waste to be diverted to other disposal methods. Other Directives challenge current waste management methods especially in industry.

8.19 ACTION:

- a continuing, vigorous land reclamation programme
- measures to improving the quality of water in rivers which fail to achieve quality objectives
- reduce the over abstraction of groundwater and river water

- remediation of abandoned mines
 - maximise the number of bathing beaches to reach Blue Flag or equivalent status
 - support for waste minimisation and facilities for waste recycling and energy from waste
 - development and implementation of management plans for coastal areas
 - protection of coastal areas from flooding.
-
-

Chapter 9 - Integrated development

9.1 A fundamental purpose of the Strategy is to remove the disparities in evidence across Wales through balanced and sustainable development. To succeed, it is essential to have cohesion at the national, regional and local levels not only in the approach to the economy and activities that directly support competitiveness and business development, but also in other areas that impact on prosperity, such as education and training, health, housing, transport and planning.

9.2 This will demand a change of approach. In the past, European and domestic regeneration programmes have helped substantially to improve the economic, social and environmental position of Wales. But the process has been flawed. There has been no agreed strategic framework or clear targets and indicators against which progress could be measured. There has been a fragmentation of policy and a proliferation of initiatives which have been only loosely co-ordinated, sometimes contradictory and often distracting. A wide range of public, private and voluntary bodies, a potentially powerful partnership, has been prevented from applying the critical mass of effort and resource to achieve real and lasting change.

9.3 There must continue to be full partnership involvement in the preparation and implementation of the strategy. The Assembly should however, establish new arrangements whereby the purpose and effect of relevant national policies and programmes are considered as a coherent whole and dovetail with area-based strategies across Wales within which thematic, as well as local initiatives can most effectively be pursued.

9.4 This strategy has focused on issues that are relevant to all parts of Wales. However, in an area-based approach, detailed planning must be sensitive to the specific needs of individual communities in rural as well as in urban and industrial Wales:

(a) Communities

9.5 Community regeneration is the process of renewing the social, economic, environmental and cultural vitality of an area. It aims to create communities where people are happy to live, work and play, where there is access to economic opportunity and benefit, a pleasant and safe environment. Implementation of the strategy should include a strong programme of community action across all parts of Wales, especially in areas of severe deprivation.

9.6 Effective community regeneration plays a vital role in the wider economic regeneration of an area. It is able to have a more direct economic impact. This strategy has already acknowledged the value of supporting capacity-building in communities, helping to develop people's skills and abilities so that effective local initiatives can be pursued. There is also strong backing for the promotion of the social economy, a provider of work experience, training and jobs.

9.7 Active community participation strengthens social cohesion, develops community networks and helps find local solutions to local needs and issues. It can improve the perceptions of where people live, and develop a sense of belonging and involvement. Physical regeneration is important to improve the fabric of an area but community action is also instrumental in breaking down barriers and encouraging social integration. It is at the forefront of the struggle to achieve equality of treatment and opportunity for the socially excluded and all disadvantaged groups. All sections and cultures within the community must therefore be involved in the planning and decision making processes.

(b) Rural Wales

9.8 The viability of many rural communities, the traditional heartland of Welsh culture and language, is under threat from the depression in the agriculture industry - the economic core of the rural economy - from the demise of local goods and services such as the village shop and post office as well as public transport, healthcare provision and recreational amenities. All are vital components of community life. High levels of car ownership in rural Wales does not reflect affluence - but need

- because people have to travel outside their communities for basic services. The remoteness of rural communities can exacerbate the problems associated with social exclusion. There is not easy and affordable access to the range of opportunities such as further education, employment training and childcare facilities, which their urban counterparts can often take for granted.

9.9 In recognition of the serious and distinct problems confronting rural areas, the Secretary of State for Wales has established a Rural Partnership, a wide grouping of public, private and voluntary bodies, to prepare a comprehensive strategy for all parts of rural Wales. It presented a comprehensive statement on rural issues to the National Assembly in July 1999. The Assembly's decisions will then inform the production of a Rural Development Plan required under the European Agenda 2000 reforms.

9.10 This Development Plan will set out an integrated framework for promoting sustainable economic prosperity throughout rural Wales, complementing action arising from reforms in agriculture.

Key elements will be to:

- promote agricultural sustainability and self-reliance
- enhance the contribution of tourism to the rural economy
- secure the greater availability and use of ICT
- encourage business development and appropriate inward investment
- foster an entrepreneurial culture and related skills
- sustain rural towns, villages and communities
- enhance transport links

9.11 The future of Welsh agriculture is a central consideration. Sustainability is the fundamental concept that must help shape the industry. The objectives will be to:

- assist Welsh agriculture and land-based industries to become economically sustainable with a focus on premium, branded products, a positive environmental image, and much greater value-added processing of primary produce in rural Wales;
- help Welsh agriculture and land use become more sustainable environmentally and ecologically;
- guard against extreme changes in the structure of Welsh farms, so that agriculture continues to contribute to sustaining the social fabric, culture, language and traditional character of rural communities;
- assist farmers to adapt, by ensuring that effective training, research and development, technology transfer, information and advisory services are available to them;
- advise them how to farm more effectively and to take sensible commercial decisions on developing or diversifying their business; and
- ensure that more general information, advisory and counselling services are available to farming families so they can take informed decisions about their future.

9.12 These measures interlock with more specific assistance:

- the development of value-added agri-food supply chains. Action Plans for the Lamb and Beef, Dairy and Organic sectors will be implemented;
- active account management of food processing companies will be backed up by grant support for food processing and marketing, generic food promotion, the development of centres of excellence to support food product development; and support for co-operative initiatives by farmers;

- a similar approach in other sectors in the land-based economy as appropriate eg in horticulture, speciality foods, alternative crops, biomass, and woodlands;
- Tir Gofal, funding for which will contribute to meeting objectives on environmental and social sustainability;
- reform of Hill Livestock Compensation Allowances from headage to area-based payments which must support economic, social and environmental aspects of sustainability;
- a full range of services through Business Connect to help farmers and their families, to manage change. A national network of demonstration farms will be an integral part of this.

9.13 Farmers will also be encouraged to make the most of their environmental resources through:

- the positive management of farm woodland and the use of its products;
- the positive management of farm habitats and landscape features,

9.14 Farming and forestry have an important role to play in managing the countryside and promoting local bio-diversity. The Tir Gofal programme has an important role to play but only one-quarter of farms are likely to participate by 2009. Other farm holdings must be encouraged to adopt environmentally sustainable land management practices where this sustains and creates jobs. This will involve protecting and enhancing the natural environment as well as supporting economic growth.

9.15 Expansion and enhancements to the Tir Gofal programme must be considered for priority action to provide:

- incentives to manage priority habitats
- reducing eutrophication alongside rivers and lakes
- restoration and management of distinctive landscape features including hedgerows
- provision of access
- management and promotion of rural wildlife and habitat diversity
- promotion of urban and semi-urban habitats and sites.

Urban Wales

9.16 The Strategy must take account of the great diversity in the condition and needs of our cities and towns around Wales. The major cities and towns tend to contain within them the largest concentrations of economic and social deprivation in Wales and often a more diverse ethnic mix of population than found elsewhere. Parts of Wales reflect an industrial past based on the exploitation of natural resources such as coal, iron ore and slate. The decline in these traditional industries have left many distanced from the main communication routes, battling with serious social and economic disadvantage as well as a legacy of environmental problems. Even Wales' magnificent coastline hosts towns and ports with highly cyclical economies, low wages and high unemployment - particularly out of season.

9.17 Thriving regions, cities, towns and villages are fundamental to the quality of life. Strong economies, employment opportunities, diverse cultural expression and facilities, good access to services and attractive and safe surroundings are vital for their sustainable development. As elsewhere, the diversity and linkages require an integrated approach to policy and planning. Improving health involves tackling poverty, poor housing and degraded local environments. Policies on urban living, as with rural development, go hand in hand with those to protect our environment.

9.18 ACTION:

- the Assembly should adopt an area-based approach to local regeneration so that the effect of relevant national policies and programmes can be considered as a whole

- community groups and their representatives have a vital role to play in economic regeneration
 - the distinct problems of rural Wales should be pursued within the framework of the Rural Partnership
 - programmes must take account of the diversity in the situation of urban and industrial areas of Wales
-
-

Chapter 10 - Implementation

10.1 The Assembly will encourage a comprehensive dialogue with Welsh industry and commerce and with those public and voluntary bodies who together shape and deliver the economic framework in Wales. It will thus have the means to give direction to the strategy, to monitor performance and to adjust priorities and programmes as the need arises.

10.2 European funding will represent an important resource for delivery of the strategy. The European Task Force has yet to consider and agree its recommendations on the detailed arrangements that should be established for the management of programmes. Subject to further detailed scrutiny, it has however reached broad agreement on the principles to be followed, notably:

- that the present system of bidding rounds on the basis of a multiplicity of applications for individual projects should not be continued under the new programmes;
- that it should be replaced by a more strategic approach comprising national and local "packages" or strategies;
- that "national" strategies would normally comprise themed packages eg support for tourism marketing, which would be assessed by the partnership and funding agreed for a period of years. The sponsors would normally be bodies operating at a national level in Wales eg the WTB. Proposals for national strategies would be required to demonstrate the linkages with action at the sub-regional or local level;
- that "local packages" might focus on sub regional themes or geographical areas and be prepared by local partnership groups. Local packages might also be granted funding for delivery of strategies over a period of years;
- that it would be essential to establish a strong central Secretariat to carry out the detailed administration and monitoring of programmes, serving a Monitoring Committee. The Secretariat would have a pro-active function, including working with partners in the discussion and preparation of strategy proposals.

10.3 The Task Force intended to put specific recommendations to the Assembly in Autumn 1999.

European Task Force Membership

National Assembly for Wales
 Welsh Local Government Association (WLGA)
 Welsh Development Agency (WDA)
 Wales Tourist Board (WTB)
 Confederation of British Industry
 Wales Trades Union Congress
 Federation of Small Businesses
 Chamber Wales
 Wales Council for Voluntary Action (WCVA)
 National Farmers Union in Wales
 Farmers Union of Wales
 Countryside Council for Wales (CCW)
 Countryside Council for Wales (CCW)
 Environment Agency Wales
 The Four Regional Economic Fora
 Council of Welsh TECs
 Fforwm
 Heads of Higher Education Institutions in Wales

Equal Opportunities Commission
Commission for Racial Equality
Disability Wales
Mr Wayne David
Mr Hywel Ceri Jones

The Task Force secretariat is made up of the National Assembly for Wales , WDA and WLGA
